

InBeeld

Speciale
editie



ONAFHANKELIJK
CLIËNTONDERSTEUNER
LENA KAPIC

**VEILIG, OORDEELSVRIJ
EN NABIJ**



ERVARINGSDESKUNDIGEN
**WAT WIJ WILLEN
DAT JIJ WEET**

**NABIJHEID EN
OPRECHTE
AANDACHT VOOR
PERSONEN MET
ONBEGREPEN
GEDRAG**

Nabijheid en oprechte aandacht voor personen met onbegrepen gedrag



Deze speciale editie van InBeeld geeft inzicht in hoe we komen tot stabilisatie en herstel van de situatie van en voor de mensen met onbegrepen en gevaarlijk gedrag (voor zichzelf en/of een ander). Vanuit het perspectief van ervaringsdeskundigen, professionals en de omgeving; naasten én omwonenden waarvoor het samenleven en de overlast zó onmogelijk wordt, dat ingrijpen is vereist.

De artikelen gaan in op het methodisch werken, het delen van inzichten en ervaringen, over moedige stappen die al zijn gezet en waar we nog tekortschieten. Over het belang van vertrouwen opbouwen, vroeg signaleren, doorpakken waar nodig en loslaten waar het kan. Als ZVHRR onderzoeken we de casuïstiek die vastloopt, maar juist ook de casuïstiek waarin doorbraken bereikt worden. De lessen die we daarin zien, zijn verwerkt in de keuzes van de artikelen. Het zijn inspirerende verhalen,

maar we zijn ook eerlijk over grenzen. Over de wachtlijsten, de verkokering, het overbelaste personeel en het ongemakkelijke gesprek over risico's die we niet altijd kunnen voorkomen. Het blijft onverminderd nodig dat we allemaal een extra stap doen. Moedig en dwars tegen de neiging in dat we in complexe situaties de ander willen vertellen wat te doen, zien we juist in succesvolle casuïstiek dat partners elkaar vragen hoe ze de ander kunnen helpen en samen optrekken om te doen wat nodig is!

Extra veel dank aan de leden van het Project Domeinoverstijgend samenwerken voor Personen met Onbegrepen Gedrag (POG) die het initiatief hebben genomen voor deze speciale editie van InBeeld 'Nabijheid en oprechte aandacht voor POG'.

We nodigen alle partners van en om het samenwerkingsverband Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond uit om de verhalen te lezen, je te laten raken én geïnspireerd het werk voort te zetten. Want de doorbraken en het perspectief voor de mensen en hun omgeving ontstaan als we elkaar ontmoeten en vasthouden, ook als het moeilijk is. Júíst als het moeilijk is.

En dat doen we dankzij jullie allemaal elke dag weer een stukje beter dan gisteren!

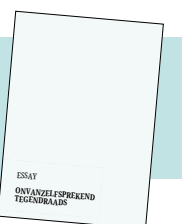
Lara van der Well

Hoofd Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond (ZVHRR)

Inhoudsopgave

- 04 > AAN HET WOORD
Onafhankelijk cliënt-ondersteuner Lena Kapic
- 08 **Personen met onbegrepen gedrag in Rotterdam-Rijnmond**
- 10 > WAT WIJ WILLEN DAT JIJ WEET
Handreiking van ervaringsdeskundigen voor professionals
- 15 > DE GEMEENTE AAN DE DEUR
gemeente Nissewaard
- 18 **Het wederkerigheids-principe in de Wvggz**
- 19 > RICHTEN OP WAT IEMAND NODIG HEEFT
De Triple-C methodiek
- 20 **Omgaan met delictrisico én de betrokkene blijven betrekken**
- 22 **Bestaanszekerheid en resocialisatie na detentie gemeente Rotterdam**
- 24 **Uit de media**

Met uitneembaar **Essay**
van **Karlijn Roex**



A portrait of Lena Kopic, a woman with long brown hair and blue eyes, wearing a pink and blue patterned scarf. She is looking slightly to the left with a thoughtful expression.

LENA KAPIC
ONAFHANKELIJK
CLIËNTONDERSTEUNER

ONAFHANKELIJKE
CLIËNTONDERSTEUNING

DE MENSELIJKE SCHAKEL IN EEN COMPLEX SYSTEEM

Voor deze editie van InBeeld spraken Mariëlle van Dorp (Politie) en Charlie van Mieghem (ZVHRR) met Lena Kopic. Als onafhankelijk cliëntondersteuner staat Lena een grote en diverse doelgroep bij om hun weg te vinden in ons complexe zorglandschap. Van lichte tot de zwaarste lichamelijke en psychische hulpvragen, complexe situaties die zich aandienen voor statushouders, de inzet is hetzelfde: ze staat naast de cliënt en helpt bij het begrijpen van rechten en op te komen voor hun belangen.

Zelf de weg vinden en anderen helpen hetzelfde te doen

"Wat mij heeft gemotiveerd om te komen tot het werk wat ik nu doe, ligt in mijn professionele achtergrond en mijn persoonlijke ervaringen. Toen ik zelf als cliënt in de zorg en hulpverlening terecht kwam, voelde ik mij niet gehoord. Er werd vaak over mij gesproken in plaats van met mij. Ook later, na mijn opleiding tot verpleegkundige, heb ik breed ervaring opgedaan in de zorg- en participatietrajecten in detentie. Daar zag ik keer op keer mensen die te laat in beeld kwamen omdat niemand hen écht hoorde. Deze ervaringen hebben mij gemotiveerd om mijn eigen praktijk te starten." Bij haar praktijk OCMO werken ze met vijf collega's met een zorgachtergrond en veel kennis van wet- en regelgeving om hun cliënten te helpen. Ook de professionals lopen regelmatig tegen nieuwe vraagstukken aan: het blijft een dynamisch en complex werkveld.

Tussen wal en schip

"Cliënten die onbegrepen gedrag vertonen, lopen vaak vast in het systeem dat is afgestemd (en werkt) op een groot deel van de bevolking. Het systeem kent minder plaats en flexibiliteit voor individuen, waardoor sommige mensen tussen wal en schip vallen. Zo zie ik personen met een Wet langdurige zorg-indicatie en fysieke beperkingen, die hierdoor niet in de maatschappelijke opvang terecht kunnen. Ook zijn er situaties waarin de forensische titel (IFZO) voorliggend is, maar de gemeente aanvullend heel belangrijk kan zijn. Je bent soms afhankelijk van de bereidheid van een gemeente om mee te bewegen. Uiteindelijk is het in het bredere



maatschappelijke kader en financieel belang om uitdagingen goed op te pakken en te voorkomen dat het alleen maar meer geld gaat kosten."

Wanneer schakel je een onafhankelijk cliëntondersteuner in?

"Vaak word ik pas ingeschakeld als het al is geëscaleerd; er is onbegrip tussen hulpverleners en de cliënt, wat leidt tot weerstand of verergering van de situatie. Idealiter worden cliëntondersteuners eerder betrokken, zodra duidelijk is dat een cliënt zichzelf onvoldoende

"Stap wat vaker uit de regelmodus en geef cliënten ruimte door niet alles te willen oplossen."

kan laten horen. Zo kunnen we preventief kijken wat iemand nodig heeft, het standpunt van de cliënt onderbouwen en een passende benaderingswijze opstellen. Ook kan ik ondersteunen in het contact met de politie, een partij die voor veel van onze cliënten onveilig voelt. Ik kan uitleg geven, rust bieden en veiligheid creëren. Vanuit diezelfde gedachte vind ik het politie-GGZ programma (waarbij een psychiatrisch verpleegkundige meeloopt met de politie) een mooie ontwikkeling."

Een onafhankelijk cliëntondersteuner kan bovendien van meerwaarde zijn naast een mentor of curator. Deze rollen zijn verschillend: een mentor of curator is verantwoordelijk voor beslissingen en heeft een wettelijke taak, terwijl een cliëntondersteuner puur informeert en ondersteunt in het belang van de cliënt.

Veilig, oordeelsvrij en nabij

"Wanneer ik in het leven van een cliënt mag stappen, onderzoeken we samen waar de behoeftes liggen en hoe ik kan ondersteunen. Mijn aanpak draait om aanwezigheid: ik ben er gewoon, maakt niet uit wat je doet, ik ben er. Óók als de cliënt onwenselijke keuzes maakt. Dat is de kracht van de onafhankelijk cliëntondersteuner, zeker bij onbegrepen gedrag; je luistert, informeert en oordeelt niet ondanks je eventuele persoonlijke mening - die hebben we allemaal. Een belangrijke vraag

die ik stel is: "Wil jij wel dat ik er ben?" Ik ben de enige professional waartegen de cliënt kan zeggen dat ze me er niet bij willen. Er zit geen verplichting aan en daarom ben ik veilig voor ze. Dat is een mooie plek in iemands leven. Ik ondersteun zolang het nodig is - soms een paar uur, soms jarenlang. Voornamelijk bij jongeren die via de Jeugdwet naar de WMO en later de Wlz gaan, kan een traject lang duren. Het is fijn als er één vertrouwd gezicht blijft."

TOENADERING ZOEKEN ÉN VEILIGHEID BEWAKEN

"Toen een cliënt mij belde met de aankondiging van suïcide en geweld naar anderen, schakelde ik tijdens het gesprek direct de hulpdiensten in. Ondertussen bleef ik rustig in gesprek, zonder dwang of oordeel, ondanks de spanning die ik voelde. Zo kon de hulpverlening op tijd ingrijpen. Ook tijdens én na het ingrijpen was ik er om in eenvoudige taal uit te leggen wat er gebeurde. In zulke heftige situaties voel ik dat ik verschil kan maken, simpelweg door er te zijn.

Wat ik professionals wil meegeven: stap wat vaker uit de regelmodus en geef cliënten ruimte door niet alles te willen oplossen. Laat mensen zichzelf zijn, ook als dat moeilijk is. Onbegrepen gedrag is soms prima, zolang het veilig blijft. Laat mensen uitpraten, ook als het moeizaam gaat. Gun ze de tijd - je komt daarmee heel ver." <<

"Fijn als er één vertrouwd persoon blijft."

PERSONEN MET ONBEGREPEN GEDRAG IN ROTTERDAM-RIJNMOND

Personen met Onbegrepen Gedrag (POG), is een overkoepelende term voor mensen met verschillende problemen die hun gedrag beïnvloeden. De landelijke Stuurgroep Zorg en Veiligheid spreekt van POG bij: inwoners met een opeenstapeling van persoonlijke problemen met een zorg- en veiligheidscomponent.

De oorzaken en gevolgen lopen dwars door elkaar heen en zijn even divers als hardnekkig. Door de complexiteit van de problematiek en de daaruit volgende veelheid van betrokken partijen, ontvangt deze groep onvoldoende passende zorg en/of ondersteuning.

Er is weinig totaal overzicht op de omvang van Nederlanders met onbegrepen gedrag. Het aantal registraties bij psychiatrische crisisdiensten neemt al jaren licht af en

aanmeldingen van psychische problematiek bij spoedeisende-hulpdiensten en huisartsenposten blijven gelijk. Er wordt meer afwijkend gedrag gezien bij woningcorporaties en in de maatschappelijke opvang, al verschillen de registratiemethodes per organisatie en regio. Van regionale en landelijke meldpunten voor 'verward gedrag' zijn geen cijfers openbaar¹.

Over onze regio, met 1,2 miljoen inwoners, verspreid over 862 km², zijn wel de volgende gegevens bekend²:

- In 2021 hebben 55.650 personen gebruik gemaakt van geestelijke gezondheidszorg binnen de basisverzekering³.

¹ Bauke Koekoek, 2024. Parlement en Wetenschap, Factsheet VERWARD/ONBEGREPEN GEDRAG

² Bron: Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond

³ Bron: Zorginstituut Nederland, verantwoordingsinformatie en declaratiedata zorgverzekeraars (via Vektis)



PROJECT DOMEINOVERSTIJGEND SAMENWERKEN VOOR POG

- In 2022 gingen 67.750 personen naar een praktijkondersteuner van de huisarts (POH GGZ). Personen worden hier naartoe verwezen door de huisarts als zij psychische vragen hebben. Het kan dan gaan om inzet van basis of specialistische GGZ, betaald vanuit de Zorgverzekeringswet³.
- Opvallend is dat er landelijk en regionaal vanaf 2018 een dalende lijn is in het zorggebruik van de GGZ. In 2020 zet deze dalende trend landelijk door terwijl in Rotterdam-Rijnmond juist een stijgende lijn is in het zorggebruik van de GGZ³.

De personen die gebruik maken van ondersteuning en/of geestelijke gezondheidszorg kunnen niet allemaal als POG getypeerd worden. Daarbij moet namelijk ook nog opvallend gedrag voorkomen. Wanneer de omgeving zorgelijk gedrag opmerkt van een persoon, kan dit worden gemeld bij het Landelijk Meldpunt Zorgwekkend Gedrag of bij de gemeentelijke meldpunten. In diverse gemeenten heet dit het Meldpunt Zorg om een Ander. Bij spoed moet de politie worden gebeld. Dagelijks komen bij de

politie Rotterdam-Rijnmond gemiddeld 45 meldingen binnen over mensen met verward of onbegrepen gedrag. In 2024 registreerde de politie-eenheid daarmee 16.552 incidenten met verward gedrag.

Informatie over Personen met Onbegrepen Gedrag en de inzet die nodig is om een persoon te ondersteunen, behandelen en/of beperken, ligt bij verschillende organisaties. Daarom is voor deze doelgroep een lokale integrale aanpak nodig. De Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE) helpt ons in de samenwerking om de structuur te zien van op- en afschalen bij hoger en lager wordende risico's.

De AVE geeft aan wie op basis van welke situatie de regie heeft en wanneer er moet worden opgeschaald. In het project Versterking Domeinoverstijgende Aanpak voor POG in Rotterdam-Rijnmond gebruiken we de AVE om de lokale aanpak op POG te versterken. Uitgangspunt is dat de persoon zelf centraal staat; in hoeverre kan hij of zij betrokken worden bij de inzet die nodig is om met elkaar te werken aan herstel. <<

WAT WIJ WILLEN DAT JIJ WEET

Handreiking van ervaringsdeskundigen voor professionals

We zien de wereld niet objectief, maar allemaal door onze eigen, gekleurde bril. Ons referentiekader bepaalt hoe we dingen waarnemen en welke betekenis we daaraan geven. Ons inlevingsvermogen is daardoor beperkt en dat heeft invloed op ons handelen. Om recht te doen aan de persoon die we willen helpen én om ons werk efficiënter te maken, zijn we op zoek

gegaan naar ervaringsdeskundigen die graag hun verhalen met ons wilden delen. Onder de indruk zijn we van de openhartigheid en betrokkenheid van alle deelnemers! Uiteindelijk hebben we met 18 ervaringsdeskundigen gesprekken gevoerd. Dit hebben we gedaan aan de hand van een onderwerpenlijst met verschillende verhalen over hun ervaringen

met psychische diagnoses, dakloosheid en daarbij behorende vormen van dienstverlening: van het contact met de agent op straat, tot en met de intensieve behandelingen bij de psycholoog en psychiater. We hebben concrete lessen gehaald uit wat is besproken. Een aantal van de waardevolle lessen benoemen we in dit artikel.

Mocht je naast deze inzichten, zelf ook in gesprek willen met een ervaringsdeskundige? Of denk je wel eens aan het inzetten van ervaringsdeskundigen, maar heb jij twijfels over waarom, hoe en wie? **Jochen Braams** van **Basisberaad Rotterdam** denkt graag met je mee.



Hopelijk helpt dit in jullie werk en draagt het bij aan de situatie van de personen voor wie wij het werk doen!

MAAK CONTACT

"De beste hulpverlener is degene die naast je gaat staan, niet tegenover je."

"Er werd niet naar mij geluisterd. Bij elke hulpverlener en elk loket werd er gedacht wat zij konden doen, maar niet geluisterd naar waar ik mee zat."

"Ik miste gelijkwaardigheid. De hulpverlener had de regie, ik volgde alleen."

"Professionals denken altijd dat ze het beter weten."

- Maak tijd voor **persoonlijk, gelijkwaardig contact** waarbij je luistert naar het verhaal van de ander die hiervoor de ruimte neemt of krijgt. Daarbij helpt het als er persoonlijk contact is, en niet alleen 'op afstand'. Probeer aan te sluiten bij de behoefte en pas je taal en tempo aan.

- **Luister** waar mogelijk naar **voorkeuren die cliënten aangeven**, zoals of ze door een man of vrouw geholpen willen worden, individueel of op de groep en denk na over culturele sensitiviteit. Dit draagt bij aan de klik die als heel belangrijk wordt ervaren en vergroot de kans op succes.

- Toon interesse in wie er voor je zit, en neem de ander serieus. Hierin **is zowel de verbale als non-verbale communicatie essentieel**. **Achterhouden van informatie, roddels of pijnlijk taalgebruik** leiden tot extra pijn en zelfs tot zorgmijding.

"Ik voelde me niet veilig – er werd over me gepraat, niet met me."

"Er werd gepraat over hoe iemand stonk, in plaats van dat iemand werd aangemoedigd zich op te frissen."

- Laat **communicatie aansluiten** op de persoon die voor je zit: sommige mensen bellen liever, anderen appen of willen face-to-face. Kijk daarbij naar de persoon in plaats van naar de protocollen. Houd rekening met wat verschillende contactvormen teweegbrengen.

- Laat ook als hulpverlener **iets van jezelf** zien. Je hoeft niet hetzelfde te hebben meegemaakt, om een band van vertrouwen en gelijkwaardigheid van mens tot mens neer te zetten.

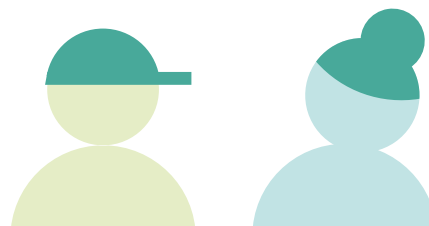
"Ik twijfelde al aan mezelf omdat mijn gedrag al mijn hele leven als raar wordt gezien, mijn zelfbeeld was laag. Als de hulpverlener je dan weer niet serieus neemt, vergroot het je zelfstigma en denk je 'zie je, ik ben niks waard'. Ook nu ik een goede band heb met de hulpverlening, klinkt altijd de stem in mijn achterhoofd als ik iets deel 'geloven ze me wel'."

"Aan de ene kant is het heel fijn dat ik een hulpverlener nu soms kan appen, maar als ik in crisis zit en app dat het niet goed gaat en niks hoor, doet dat veel met me."

"Je hoeft niet hetzelfde te hebben meegemaakt om wel je menselijkheid te tonen. Zeg gewoon: dit heb ik vanmorgen meegemaakt. Dan voel ik me een mens, geen dossier."



HELDERE HULP



"Je hebt het dossier toch voor je? Had je je niet even kunnen voorbereiden?"

"Ik voelde me van het kastje naar de muur gestuurd."

"Begin de intake met een ervaringsdeskundige en ga van daaruit verder."



"Ik pas al mijn hele leven niet in het normale plaatje, en ook niet in de DSM. Ik heb alle labels zien langskomen, en uiteindelijk worden ze weer vervangen. Af en toe duikt een oude 'diagnose' weer op en beginnen we van voor af aan. Er wordt nooit buiten de DSM gedacht en gekeken naar wie ik ben, en wat voor hulp ik kan gebruiken."

- Het is voor personen vaak niet op voorhand **duidelijk waarvoor een bepaalde hulp- of zorgverlener** er is. Na soms wel een leven lang hulpverlening, worden we ook hulpverlening moe. Als er dan weer iemand is aan wie je je hele verhaal moet vertellen, waarbij het erop neer komt dat je hulp nodig hebt bij schulden en ze zeggen 'maar daar zijn wij niet voor', veroorzaakt dit nieuwe frustratie en soms zelfs trauma.

- Als duidelijk wordt in het gesprek dat jij niet kan helpen met iets dat wel moet gebeuren, ondersteun iemand in het **vinden van de weg** in plaats van zeggen 'daar ben ik niet van'. De bureaucratie zorgt voor frustratie en veel schade.

- **Vertrouwen is voorwaardelijk voor een veilige (behandel)relatie.** Voor het vertrouwen helpt het als het duidelijk is wat er gebeurt: wat wordt er gerapporteerd, met welk doel en waar komt dat terecht? Dat helpt in het gesprek om van tevoren te weten.

- Nazorg: het wordt als fijn ervaren (en wordt nu vaak gemist) als de instanties een lijntje houden met de hulpvragers, als er een soort van monitoring plaatsvindt. Dat je **niet helemaal wordt losgelaten**, maar altijd nog op iemand kan terugvallen.

- (Verkeerde) **labels** leiden tot extra pijn, stigmatisering en verergering van de situatie. Herken en doorbreek. De vraag is om voorbij het label te onderzoeken waar de oorzaak ligt.

"Ik heb moeten groeien, leren wat voor mij werkt en mezelf beter leren kennen. Daar kan hulpverlening heel goed bij helpen."

- Werk niet alleen aan behandeling, maar ook aan **psycho-educatie**. Door te leren waar iemand last van heeft en waar het vandaan kan komen, hoeft er vaak al niks meer te worden opgelost.

- Waar zit de **kracht**? Wat kan iemand wél? Vraag wat zijn/haar kwaliteiten en valkuilen zijn. Het is belangrijk om vanuit het **positieve** te behandelen in plaats van uit het **negatieve**.

- **Afstemming binnen en tussen organisaties** is essentieel. Mismatch leidt tot schade.

- **Maatwerk boven systeemlogica**: soms werkt hulp zonder doelen of hulpvragen.

- Help mensen hun hulpvraag te **verhelderen**, stel bij en lees tussen de regels door waar nodig.

"Ik moest een hulpvraag formuleren anders zou het wijkteam afsluiten maar ik wilde mijn kinderen echt niet kwijt, dus dat was de hulpvraag. Achteraf bleek dat ik een hulpvraag over schulden had moeten stellen en deze vraag bij Veilig Veilig Thuis hoorde. Ik werd bestempeld als 'wil niet meewerken aan het traject van het wijkteam', wat tegen me werkte in de rechtszaak."

"Ik kreeg de diagnose Borderline en er werd vaker gezegd: 'heeft dat niet te maken met je Borderline'? Uiteindelijk bleek ik ook helemaal geen Borderline te hebben. Ze keken niet naar de mens. Uiteindelijk heb ik andere hulp thuis gekregen, die mij liet praten en vroeg: 'Wat denk je zelf?' Zij kwam niet gelijk met adviezen of medicatie. Ze zei op het eind: 'Ik heb heel veel van jou geleerd.' We hebben beiden van elkaar geleerd. Het was echt gelijkwaardig."

"Niemand wil de hele dag bezig zijn met wat er slecht aan jezelf is, ik was vergeten dat ik ook dingen wel kon. Maar ik wilde heel graag nuttig zijn, iets doen."

"Binnen de WLZ zijn er weinig opties voor zingeving."

"Ik wilde werken, maar ze zeiden: 'Je bent een onbehandelde borderliner, daar beginnen we niet aan.'"

"Moeder werd door een hulpverlener verteld haar zoon op straat te zetten. Toen zij dat deed, kreeg zij van een collega van die hulpverlener het verwijt dat zij niet aan haar zorgplicht voldeed. De persoon werd hier de dupe van slechte interne communicatie."





TIPS VOOR PROFESSIONALS

- Maak **gelijkwaardig contact**: toon interesse in wie iemand is, niet alleen wat iemand 'heeft'.
- Leg uit **wie je bent, wat je komt doen**, en wees **betrouwbaar** in je woorden en daden.
- Werk **relatiegericht** – zonder **gelijkwaardigheid** en **vertrouwen** geen beweging.
- Kijk breder dan de hulpvraag – denk aan **psycho-educatie, zingeving, werk, identiteit**.
- **Evalueer**: vraag regelmatig naar de **ervaring** en **behoeften** van **de ander**.
- Spreek **verwachtingen** af over **reactietijden** en **alternatieven** in crisissituaties.

ESSAY

ONVANZELFSPREKEND TEGENDRAADS

ESSAY

ONVANZELFSPREKEND TEGENDRAADS

De aanpak mensen met 'onbegrepen gedrag' moet beter. Althans, dat roept men steeds. Ondanks vele inspanningen van verschillende instanties blijft het aantal meldingen over 'onbegrepen gedrag' nog steeds stijgen. Ik geloof erin dat als er anders wordt gekeken naar onbegrepen gedrag, zich betere oplossingen aandienen. Een tegendraadse blik is hoog nodig. In dit artikel spreek ik zowel vanuit ervaringsdeskundigheid als uit wetenschappelijke expertise. Daarom wisselt een 'ik'-vorm zich soms af met een meer beschouwende, afstandelijke toon. Vanuit deze gecombineerde expertise bied ik professionals zes handelingsperspectieven om uit de huidige impasse te komen.

Een correcte probleemdefinitie

Als je een schuur wilt ombouwen wil je wel graag weten wat er dan moet worden omgebouwd, gerenoveerd of vervangen. Op dezelfde manier heeft een goede aanpak een heldere, correcte probleemdefinitie nodig. Wat moet er worden opgelost, 'gefixt'? Hoe ziet de samenleving en de wijk eruit als het probleem is opgelost?

In de discussie over 'onbegrepen gedrag' is die probleemdefinitie niet-helpend. Het aantal meldingen over 'onbegrepen gedrag' bij de politie is de populairste maatstaf om te peilen hoe goed een aanpak heeft gewerkt. Het kan gaan om een hufterige buurttreiteraar, maar ook om een man die tegen een struik staat te praten, een autistische reiziger die overprikkeld aan het schelden is en schichtig om zich heen kijkt, of een psychosegevoelige wijkbewoner die al in behandeling is en weet dat die soms gewoon moet schreeuwen om de stemmen te kalmeren. Betekent elke keer dat dit schreeuwen voorkomt, dan beleidsfalen?



Foto: Florian Cramer

Dr. Karlijn Roex is socioloog, schrijver, spreker en ervaringsdeskundige. Ooit belandde ze door 'onbegrepen gedrag' in een politiecel. In haar boek 'In verwarde staat' (2019, Uitgeverij Lontano) analyseert zij de discussies rondom mensen met 'onbegrepen gedrag' en pleit voor een andere taal en omgang. De afgelopen jaren geeft zij trainingen en lezingen over een betere omgang met psychisch kwetsbare mensen en maatschappelijke neurodiversiteit. Voor meer info: www.karlijnroex.net



Professionals begrijpen best dat de meldingen slechts een symptoom zijn van een onderliggend probleem. Maar van welk probleem? Falende zorg? Er is een hardnekkige aanname dat al dit 'onbegrepen gedrag' zou wijzen op een hulpvraag. Deze hulpvraag is kennelijk onvoldoende beantwoord en zou wijzen op gebrekkige vroegsignalering en samenwerking. Maar is dat wel zo? Wellicht is de autistische reiziger nu overprikkeld, maar probeert die juist naar een rustige plek te lopen. De persoon weet beter dan jij, ik of de ter plaatse spoedende agenten wat wel en niet werkt. Er is geen sprake van tekortschieten in de zorg, er is geen incident of calamiteit, er is slechts sprake van een stukje dagelijks leven. Het gevolg van alle normale paniek eromheen is heel vervelend. Nu moet de autistische persoon – terwijl de prikkels al teveel waren – aan drie mensen (voorbijganger en twee agenten) gaan uitleggen dat er niets aan de hand is.



Socioloog en pedagoog Mieke van Stigt noemt het voorbeeld van jongeren die zich volledig terugtrekken uit de maatschappij.^[1] Hulpverleners vrezen voor opstapelende problemen en het terugtrekken wordt zelfs al een 'syndroom' genoemd. Maar voor veel van de jongeren is het isoleren een beschermingsmuur tegen een buitenwereld die een vermoeiende mate van maskeren afdwingt: die het nodig maakt om een afwijkende mate van oogcontact, spreeklengte, denktempo, motoriek en speciale passies te verbergen.

De keuze voor zelfisolatie betekent het voorkomen van een burn-out, pesterijen, of de zoveelste afwijzing voor een sollicitatie. Binnen de beschermingsmuren van de eigen veilige kamer zoeken sommigen naar wat wél kan, zoals online contactvormen.

Het artikel is een absolute aanrader!

VOOR VEEL VAN DE JONGEREN IS HET ISOLEREN EEN BESCHERMINGSMUUR TEGEN EEN BUITENWERELD DIE EEN VERMOEIENDE MATE VAN MASKEREN AFDWINGT

Belangrijk is om nieuwsgierig te blijven naar de leefwereld achter gedrag, en de verleiding om meteen in te vullen en te zoeken naar oplossingen los te laten. Stel verdiepende vragen. Want dan blijkt veel gedrag juist rationeel en creatief gegeven alle omstandigheden. Het is dus cruciaal om naar het diepere verhaal achter het gedrag te blijven kijken, in plaats van alleen naar de symptomen.

BELANGRIJK IS OM NIEUWSGIERIG TE BLIJVEN NAAR DE LEEFWERELD ACHTER GEDRAG

[1] Van Stigt, M. (2024, 25 september). Jongeren die zich opsluiten: moet ingrijpen echt? Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/column/jongeren-die-zich-opsluiten-moet-ingrijpen-echt/>
[2] [Zichtopondermijning.nl](https://www.socialevraagstukken.nl/column/zichtopondermijning.nl)

Nieuwsgierigheid is ook belangrijk bij jongeren die het criminele pad kiezen. In [grootschalige data](#)[2] en jeugdcasuïstiek komen vaak dezelfde contexten terug als het gaat om jeugdcriminaliteit: opgroeien in eenoudergezinnen, vaak gezinnen die vastlopen in een cyclus van marginalisatie, kampen met geweld in afhankelijkheidsrelaties en financiële problemen.

Net als het volledig sociaal terugtrekken, is de criminaliteitskeuze van een jongere vaak een oplossing voor een ingewikkeld probleem. Jongeren willen status, desnoods via andere wegen dan de soms onbereikbare legale wegen. Als er voor jou geen plek is omdat het schoolsysteem en de arbeidsmarkt ingesteld zijn op maar één manier van functioneren, dan ligt vervreemding op de loer. Vooral als je geen realistisch perspectief hebt op bestaanszekerheid, met nog decennia voor de boeg. In zo'n context kiest een enkele Wajonger dan sneller voor het aanbod van een criminele ronselaar. Maar ook speelt angst een rol. Bij terugtrekken uit een criminele opdracht riskeer je een reputatie als "loser" onder leeftijdsgenoten in de hele stad, of erger: [dat je familie gevaar loopt](#). [3] Het is belangrijk om als nieuwsgierige professional aan te sluiten bij die ingewikkelde dilemma's waar iemand mee worstelt.

ALS ER VOOR JOU GEEN PLEK IS OMDAT HET SCHOOLSYSTEEM EN DE ARBEIDSMARKT INGESTELD ZIJN OP MAAR ÉÉN MANIER VAN FUNCTIONEREN, DAN LIGT VERVREEMDING OP DE LOER.



Lees het NRC artikel [hier](#)

Onbegrepen door wie?

Om tot een juiste probleemdefinitie te komen, is het belangrijk stil te staan bij het sprekersperspectief. Onbegrepen gedrag is een vanzelfsprekend begrip. Maar onbegrepen door wie? Wie is er aan het woord? En wie vertonen het onbegrepen gedrag? Laat ik een voorbeeld benoemen om de boel te ontkneden, waarbij ik ook zelf hier het sprekersperspectief ga omdraaien: van afstandelijk-beschouwend naar ervaringsdeskundig.

Ik ben neurodivers. Neurodiversiteit is de verzamelterm voor alle varianten van functioneren die afwijken van de standaardvorm (neurotypisch). Denk aan autisme, adhd, en nog veel meer. Het gaat erom dat we informatie en prikkels anders verwerken, waardoor onze behoeften en gedrag anders zijn. Als neurodivers persoon beleef ik veel 'normaal' gedrag als onbegrijpelijk.

Ik mis sociale hints die neurotypische mensen onderling wel begrijpen. Terwijl ik wekenlang prettige gesprekken heb gehad met iemand, hoor ik ineens terug dat ik ben omschreven als 'kil', 'onprettig' of 'vreemd'. Ik heb geen idee waardoor. Erger nog: soms worden mensen om onbegrijpelijke redenen ineens boos en wijzen ze mij allerlei intenties toe. Een ervaring waar hele autismefora vol mee staan.

EIGENLIJK VERTONEN 'NORMALE', NEUROTYPISCHE MENSEN DUS REGELMATIG ONBEGREPEN, ONVOORSPELBAAR GEDRAG.

Eigenlijk vertonen 'normale', neurotypische mensen dus regelmatig onbegrepen, onvoorspelbaar gedrag. Toch gaat het hier in de beleidsdiscussie niet over. Het gaat alleen om gedrag dat onbegrepen wordt door een 'normaalfunctionerende' (neurotypische) spreker.

Kloof tussen degenen met en zonder stabiele basis

Dit eenzijdige sprekersperspectief wijst erop dat het daadwerkelijke probleem dieper ligt: er is een flinke kloof tussen degenen voor wie de huidige samenleving goed is ingericht, en degenen voor wie dat niet zo is. Degenen met en zonder stabiele basis, zoals hoogleraar Judith Wolff het mooi verwoordt in een [Trouw interview](#). [4] Twee belangrijke randvoorwaarden voor een stabiele basis zijn (1) **welkom-zijn** in de maatschappij en (2) **bestaanszekerheid**. En juist dat wordt vaak een probleem als je gedrag onbegrepen wordt. Dat is geen pech of persoonlijk falen. Het is het gevolg van systematische uitsluiting. Deze uitsluiting gebeurt niet expres en doelbewust, maar door historisch scheefgegroeide verhoudingen.

Welkom-zijn en bestaanszekerheid hangen met elkaar samen. Ze versterken elkaar. Als de ene ontbreekt, is de ander vaak ook afwezig. Gebrek aan ruimte voor anders zijn in de samenleving is de oorzaak van bestaansonzekerheid bij een grote groep: je krijgt bijvoorbeeld moeilijker een baan. Op beide randvoorwaarden ga ik dieper in om uiteindelijk tot handelingsperspectieven te komen.

Randvoorwaarde 1: Welkom-zijn

De 'normaalfunctionerende' meerderheid weet echt niet altijd goed hoe om te gaan met mensen die niet functioneren zoals zij gewend zijn. Ook al proberen ze het. Door die bereidheid gaat gelukkig ook veel al goed. Zo is er over de tijd heen veel geleerd, zoals over omgaan met autisme (en het overboord doen van incorrecte oordelen over mensen met de diagnose en hun ouders). Toch is verbetering nog steeds nodig. In onze samenleving ervaren sommigen het direct als een probleem als zich iemand aandient die anders oogcontact maakt, andere gezichtsmimiek heeft, of op een andere manier verhalen vertelt. Dit is onder andere aangetoond [in een onderzoek in Nature](#). [5] De normaalfunctionerende medemens is zulke afwijkingen niet gewend omdat die mensen die anders functioneerden vroeger steeds naar schepen, naar kerkers en naar gestichten verbanden. Deze historisch scheefgegroeide verhouding veroorzaakt uitsluiting, wat professionals niet kunnen negeren.



[3] Kamerman, S & Endedijk, B. (2023, 11 mei). De loopjongens van de Rotterdamse drugscriminelen willen geen loser zijn. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/05/11/de-loopjongens-van-de-rotterdamse-drugscriminelen-willen-geen-loser-zijn-a4164509>

[4] Cloin, C. (2025, 6 januari). Hoogleraar Judith Wolf ontsnapte ternauwernood aan dakloosheid. Trouw. <https://www.trouw.nl/binnenland/hoogleraar-judith-wolf-ontsnapte-ternauwernood-aan-dakloosheid~b85f8a97/>

[5] Sasson, N. J., Faso, D. J., Nugent, J., Lovell, S., Kennedy, D. P., & Grossman, R. B. (2017). Neurotypical peers are less willing to interact with those with autism based on thin slice judgments. Scientific Reports, 7, Article 40700. <https://doi.org/10.1038/>

INCIDENTEN

Recente vreselijke gebeurtenissen met soms ook dodelijke slachtoffers, maken de acceptatie niet makkelijker. In Soest gooide een man in opdracht van zijn stemmen een vuurwerkbom in de woning van zijn onderbuurman, die dat gelukkig overleefde maar alles kwijtraakte. Op de Robert Scottstraat in Amsterdam werden twee onderbuurmannen neergestoken door een man met allerlei problematiek. Het leed voor de slachtoffers en nabestaanden is onvoorstelbaar. Toch is het onterecht om onbegrepen gedrag te ervaren als voorbode van zulke vreselijke misdaden, zoals de media sterk suggereren. Daarom zou acceptatie van de grote groep anders functionerenden met onbegrepen gedrag los moeten staan van zulke incidenten.

Deze groepen die eerst naar de bossen en gestichten verdwenen, mogen pas recentelijk de gewone wijken in; binnen een samenleving die eeuwenlang is vormgegeven zonder hen. Of eigenlijk zonder ons, als ik weer ga spreken vanuit ervaringsdeskundigheid. Met het verzoek om de echte gewone burger niet teveel te storen, eist de normale orde dat wij ons aanpassen aan een samenleving die geen millimeter lijkt op te schuiven voor ons. Het gebrek aan plekken in de samenleving voor ons anders zijn is een rode draad in ons leven. Wij hebben veel ervaring met afwijzing, weigering, valse beloften, mensen of instanties die over hun grenzen zijn gegaan, pesterijen, stigmatisering en perspectiefloosheid.

HET IS ONTERECHT OM ONBEGREPEN GEDRAG TE ERVAREN ALS VOORBODE VAN ZULKE VRESELIJKE MISDADEN, ZOALS DE MEDIA STERK SUGGEREERT.

Er is bij velen van ons discriminatie geweest op meerdere terreinen: in het onderwijs, op de woningmarkt, op de arbeidsmarkt, op de werkvloer, en vaak ook gewoon op straat of in de buurt.[6][7] Om mee te mogen doen, moet je niet alleen persoonlijk groeien of aan jezelf werken – het gaat een stap verder: je moet iemand anders worden.

Vaak is er alleen nog sociale veiligheid in een gesegregeerd kringetje van lotgenoten. Daar is begrip, in plaats van dat je je constant moet verantwoorden. Lotgenoten beseffen dat de samenleving maar voor een selecte groep is ontworpen en functioneert, terwijl die voor ons niet goed werkt. En in die verdringing zijn dan andere keuzes rationeel. Keuzes die voor de zogenaamde 'normale mensen', voor wie de samenleving wél functioneert, onbegrijpelijk zijn. Voor dit soort afgezonderde gemarginaliseerde gemeenschappen kan het een enorm verschil maken om professionals te hebben die luisteren naar onze leefwereld en naar de pijn van niet-welkom zijn.

OM MEE TE MOGEN DOEN, MOET JE NIET ALLEEN PERSOONLIJK GROEIEN OF AAN JEZELF WERKEN – HET GAAT EEN STAP VERDER: JE MOET IEMAND ANDERS WORDEN.



MENSEN ZIJN OP. OPGEBRAND VAN ALLE PARTICIPEERDRANG, INSCHRIJFCRITERIA, INDIVIDUELE VERANTWOORDELIJKHEID, OVERHEIDSBRIEVEN, STIJGENDE BOODSCHAPPENPRIJZEN, VOORSCHOTTEN-WANT-BEREKENING-KOMT-JAAR-LATER-ONZEKERHEID, LOKETSTRESS EN DICHT DEUREN.

Randvoorwaarde 2: Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is ontzettend belangrijk voor ieders gezondheid. Dat weet ik niet alleen uit ervaring, maar ook als socioloog en onderzoeker. Onderzoek toont aan dat mensen met ernstige geldzorgen sneller depressie- en angstklachten ontwikkelen. [8] Wanneer de financiële situatie verbetert, verdwijnen na verloop van tijd ook vaak de klachten. Armoede kost veel cognitieve energie. "Je staat continu aan," zo omschreef een armoede-ervaringsdeskundige het. [9] Mensen zijn op. Opgebrand van alle participeerdrang, inschrijfcriteria, individuele verantwoordelijkheid, overheidsbrieven, stijgende boodschappenprijzen, voorschotten-want-berekening-komt-jaar-later-onzekeerheid, loketstress en dichte deuren. Door deze stress hebben mensen minder ruimte over voor andere cognitieve taken, zoals het leren van nieuwe vaardigheden of impulsbeheersing. Het leidt bijvoorbeeld tot een minder gezonde levensstijl. [10][11] Ook heeft langdurige stress negatieve effecten op het lichaam.

Mensen die anders doen, anders praten, anders denken, en/ of anders functioneren, die moeten het vaak stellen zonder bestaanszekerheid. Dit omdat een baan krijgen of behouden lastig is in een oordelende samenleving. Bij velen ontbreken dus eigenlijk beide randvoorwaarden: welkom-zijn en bestaanszekerheid.

IN DIE VERDRINGING ZIJN DAN ANDERE KEUZES RATIONEEL. KEUZES DIE VOOR DE ZOGENAAMDE 'NORMALE MENSEN', VOOR WIE DE SAMENLEVING WÉL FUNCTIONEERT, ONBEGRIJPELIJK ZIJN.

[6] Janssens, K. M. E., van Weeghel, J., Dewa, C., Henderson, C., Mathijssen, J. J. P., Joosen, M. C. W., & Brouwers, E. P. M. (2021). Line managers' hiring intentions regarding people with mental health problems: A cross-sectional study on workplace stigma. *Occupational and Environmental Medicine*, 78(8), 593–599. <https://doi.org/10.1136/oemed-2020-106955>

[7] Van Beukering, I. E., Sampogna, G., Bakker, M., Joosen, M. C. W., Dewa, C. S., van Weeghel, J., Henderson, C., & Brouwers, E. P. M. (2023). Dutch workers' attitudes towards having a coworker with mental health issues or illness: A latent class analysis. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1212568. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1212568>

[8] Velden, Van Der, P. G., Contino, C., Muffels, R., Verheijen, M. S. & Das, M. (2023). The impact of pre- and post-trauma financial problems on posttraumatic stress symptoms, anxiety and depression symptoms, and emotional support: A prospective population-based comparative study. *Journal of Anxiety Disorders*, 96. [9] Janssens, K. M. E., van Weeghel, J., Dewa, C., Henderson, C., Mathijssen, J. J. P., Joosen, M. C. W., & Brouwers, E. P. M. (2021). Line managers' hiring intentions regarding people with mental health problems: A cross-sectional study on workplace stigma. *Occupational and Environmental Medicine*, 78(8), 593–599. <https://doi.org/10.1136/oemed-2020-106955>

[9] Op deze thema-avond: <https://www.uu.nl/agenda/studium-generale-de-futuristen-wat-geldzorgen-met-je-doen>

[10] Mani, A., Mullainathan, S., Shafir, E. & Zhao, J. (2017). Poverty Impedes Cognitive Function. *Science*, 341, 976–980.

[11] Movisie. (2022, 9 juni). Zojuist verschenen: 'Beledigende Broccoli' van Tim 'S Jongers.

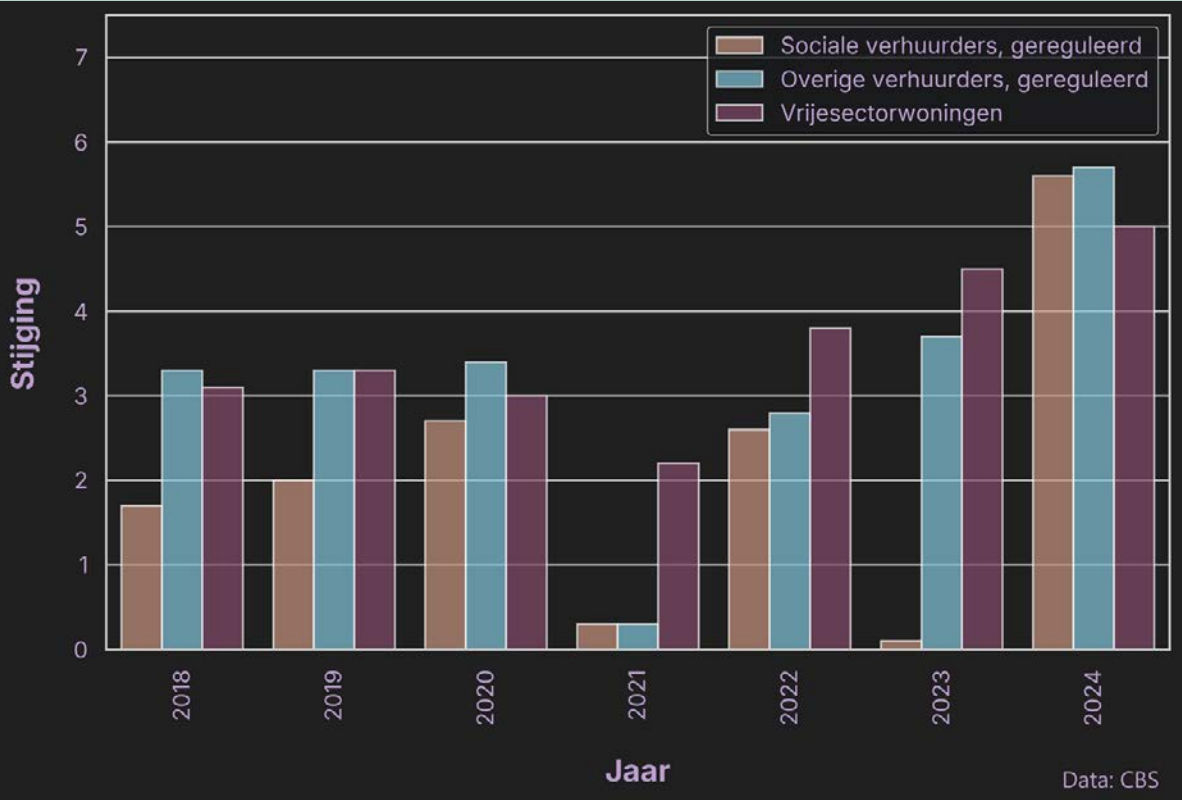
Voordat ik vanuit de twee randvoorwaarden inga op de beloofde handelingsperspectieven, sta ik nog even verder stil bij de huidige situatie. De bestaanszekerheid staat immers onder druk. In onderstaand kader duik ik dieper in de cijfers van de regio. Hoe gaat het eigenlijk met de inwoners als het gaat om rondkomen en erbij horen? Zien we een grote kwetsbare groep?



Meer mensen raken in de problemen

Het probleem groeit snel. Meer mensen raken in de problemen en verliezen grip. Mensen rond het bestaansminimum zien hun tekorten opstapelen, zo waarschuwde de Nationale Ombudsman.^[12] Met de grootste huurstijging in ruim 30 jaar die volgens CBS-cijfers met name in Rotterdam plaatsvond, is het steeds lastiger om zonder betaald werk overeind te blijven in de samenleving.^[13] **Figuur 1** laat op basis van diezelfde CBS-cijfers zien dat de stijging vooral optrad in de sociale sector, waar huurders vaak het kleinste budget hebben.

Figuur 1: procentuele stijging huren juli 2024 t.o.v. een jaar eerder per huursector



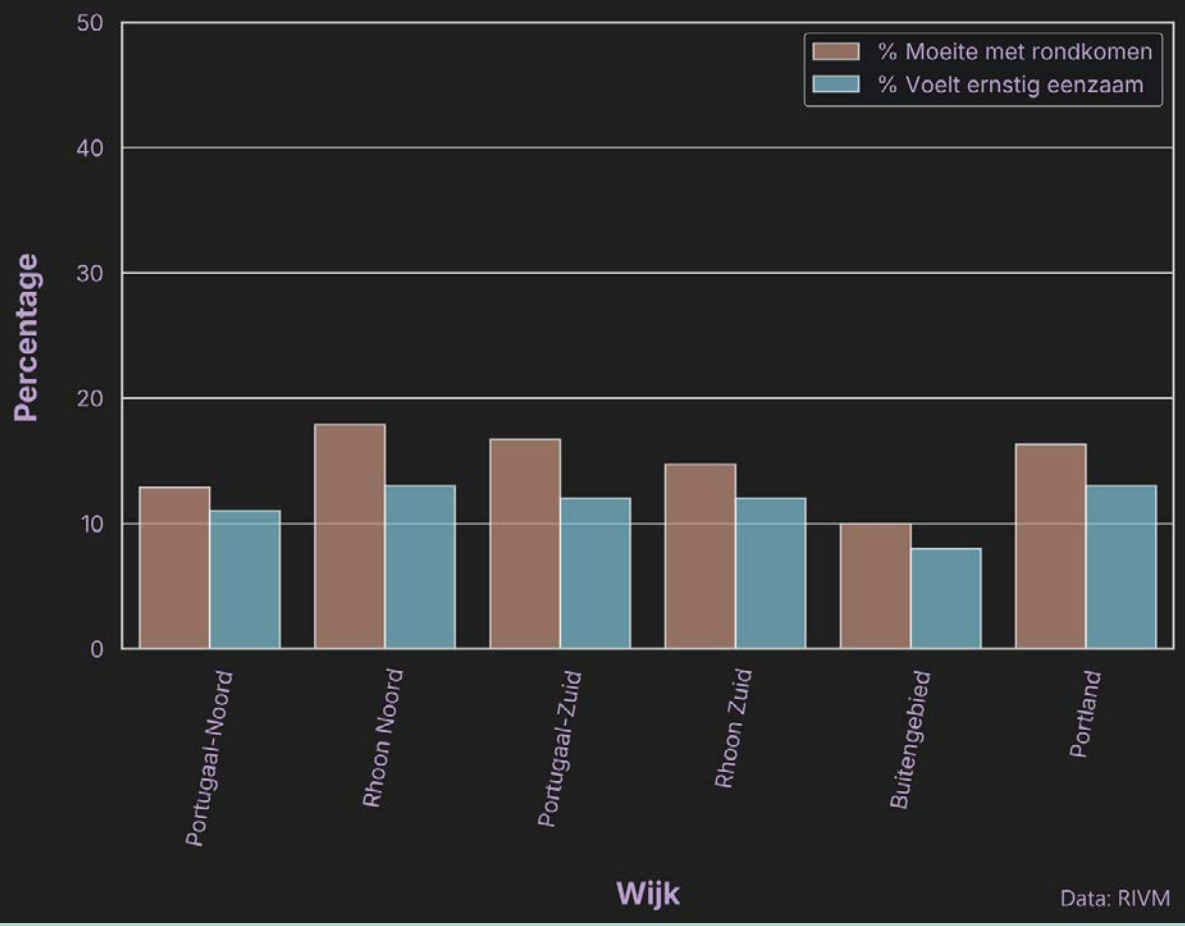
Inzoomen op de regio: rondkomen en eenzaamheid in Rotterdam-Rijnmond

Figuur 2 t/m 4 tonen cijfers uit een recente enquête onder een representatief deel van de volwassen bevolking (Gezondheidsmonitor RIVM, 2022). Om het artikel behapbaar te houden, heb ik ingezoomd op twee gemeenten: Albrandswaard en Rotterdam.

In bijna elke wijk heeft meer dan 1 op de 10 volwassenen moeite met rondkomen (meer dan 10%). In veel Rotterdamse wijken is dat zelfs 3 op de 10, zoals in Nieuw Mathenesse, Noord en Waalhaven-Eemhaven. In Charlois en Feijenoord is dit zelfs bijna 4 op de 10.

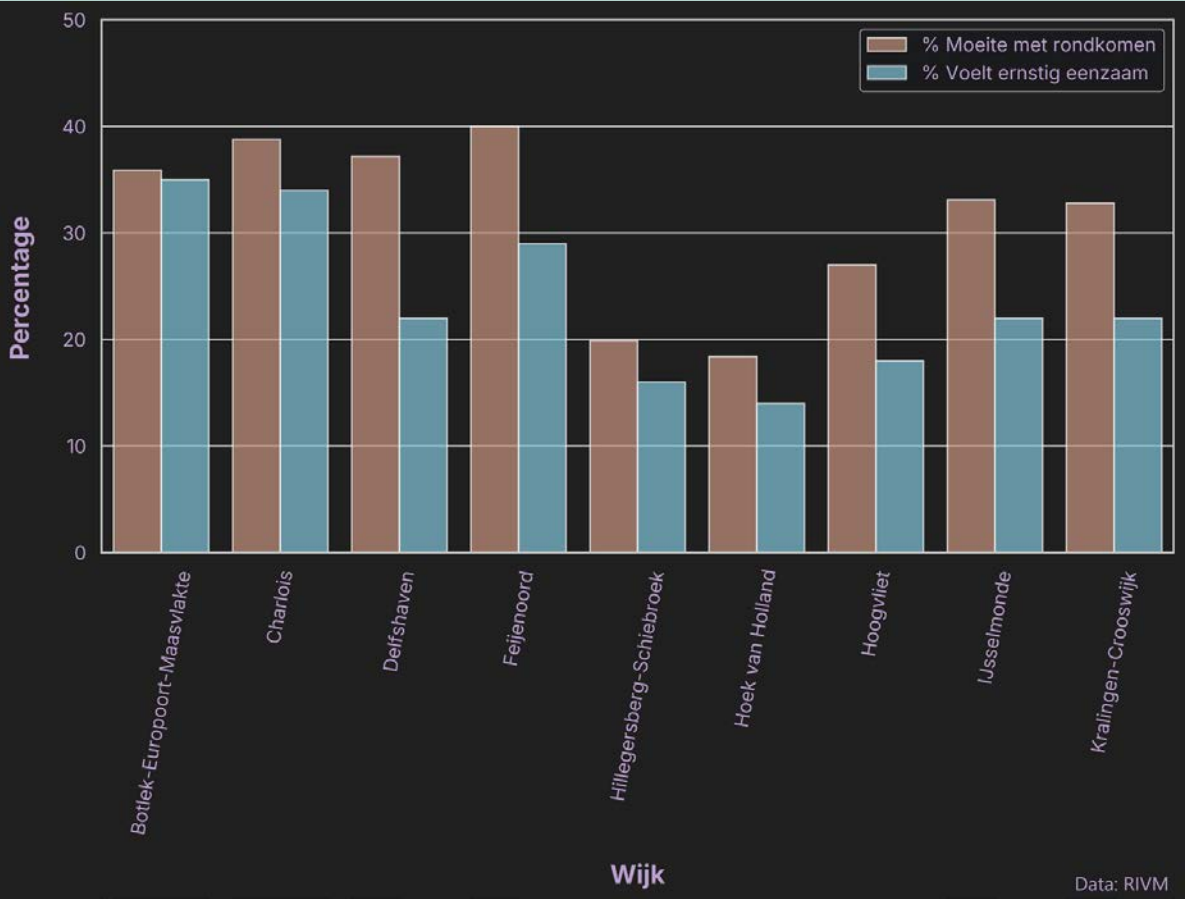
Ook voelt iets meer dan 1 op de 10 volwassenen zich ernstig eenzaam. In Rotterdam komen eenzaamheidsgevoelens relatief meer voor dan bijvoorbeeld in Albrandswaard. In sommige wijken voelt zelfs eenderde van de volwassen zich eenzaam: Botlek-Europoort-Maasvlakte en Charlois (35%).

Figuur 2: kwetsbaarheid in Albrandswaardse wijken

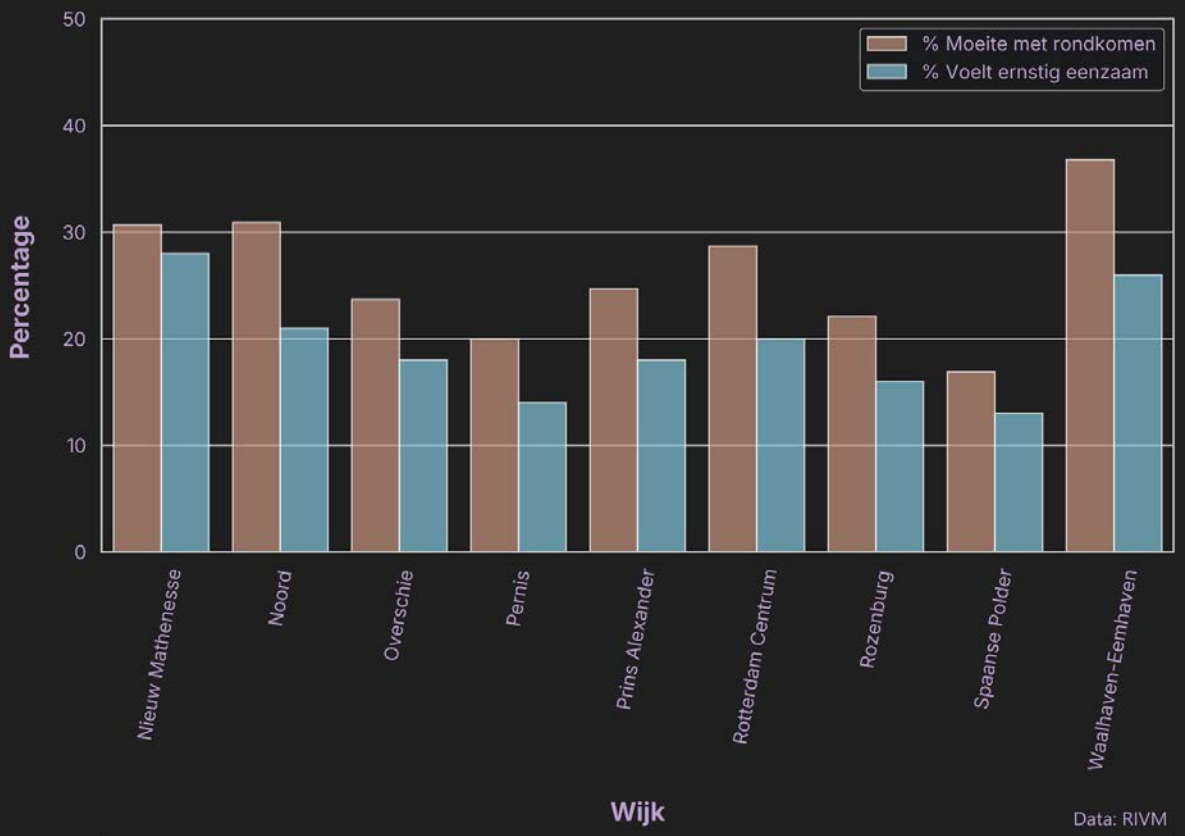


[12] Bokhorst, M. (2022). Sociale minima in de knel. Den Haag: Nationale Ombudsman.
[13] Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024, 4 september). Grootste huurstijging in ruim 30 jaar. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/36/grootste-huurstijging-in-ruim-30-jaar>

Figuur 3: kwetsbaarheid in Rotterdamse wijken deel 1



Figuur 4: kwetsbaarheid in Rotterdamse wijken deel 2



Niet iedereen die in een enquête aangeeft moeilijk rond te komen of zich ernstig eenzaam te voelen, vertoont onbegrepen gedrag. Wel geven de cijfers een beeld van de samenleving waarin mensen met onbegrepen gedrag zich moeten zien te redden. Vanuit deze grafieken kunnen nog geen conclusies worden getrokken over oorzakelijke verbanden. Ze zijn bedoeld om een gesprek op gang te brengen. Het valt immers op dat in wijken waar relatief meer mensen zeggen moeilijk rond te komen, ook meer eenzaamheidsgevoelens zijn.

Handelingsperspectieven vanuit de twee randvoorwaarden

Na alle beschouwing en analyse is het tijd om te komen tot handelingsperspectieven. Wat kunnen we het beste *doen*? Laat ik terugkomen op mijn vraag in het begin: Wanneer is de aanpak succesvol? Hoe ziet de samenleving eruit als het probleem is opgelost? In mijn optiek is dat een samenleving die mensen die anders functioneren welkom heet en bestaanszekerheid biedt. Een samenleving zonder zulke hoge eenzaamheidspercentages en aantallen mensen die niet rondkomen (zie kader). Want hoe divers onbegrepen gedrag ook is, er is toch een duidelijke gemene deler in mijn voorbeelden: er schuilt een dieper verhaal achter. Een verhaal dat vaak raakt aan de hierboven besproken centrale behoeften: welkom-zijn en (bestaans)zekerheid. Zowel bij de overprikkelde autist op het station als de Wajonger die voor het criminele pad kiest. Daartoe volgen nu zes praktische handelingsperspectieven om mee aan de slag te gaan.

1 | |

NIEUWSGIERIGHEID NAAR DE LEEFWERELD

Zoals verschillende malen hierboven al aangestipt: wees nieuwsgierig naar het verhaal achter het gedrag, luister en vraag door. Ga eerst het gesprek aan, en dat kan ook nonverbaal als spreken niet lukt. Sluit aan bij het tempo van de ander met contact maken en thema's. Vermijd *gaslighting* ("Dat valt toch wel mee: wie z'n best doet, komt vanzelf uit de armoede"). Luister niet om te antwoorden, maar om te begrijpen.

Nieuwsgierigheid zit eigenlijk al in de term 'onbegrepen gedrag'. Het draagt de erkenning van de observant dat die het gedrag niet begrijpt, het even niet weet. En niet-weten is de sleutel tot interesse, nieuwsgierigheid – *zo stelt de Koreaanse monnik Haenim Sunim*. [14] We kennen de ander nog niet dus laten we elkaar eerst leren kennen. In Rotterdam zelf heeft een filosoof daar mooie handreikingen over gegeven: *Henk Oosterling*. [15] Hij zei: "We moeten ons in de wereld begeven vanuit een nieuwsgierige en geïnteresseerde houding, niet gehinderd door allerlei verwachtingen en ingebeelde angsten." Geïnspireerd door de Japanse vechtkunst, noemt hij dat het beginnersbewustzijn. Blijf in het moment door te observeren wat er nu gebeurt, in plaats van meegesleept te worden door eigen invullingen zoals 'straks trekt meneer een mes'. Blijf in het hier en nu.



[14] Van Ditmars, A. (2019, 28 februari). Haemin Sunim: 'Liefde is een staat van niet-weten'. Filosofie Magazine.
[15] Kamp, M. (2016, 28 november). Benader elke dag met de houding van een beginner. Trouw.

2 ||

VERBREDING VAN DE TAAKOPVATTING

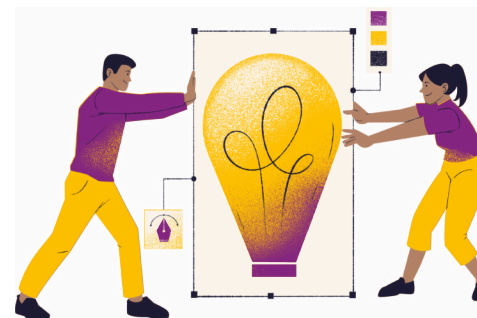
Niet-welkom zijn en bestaansonzekerheid zijn grote maatschappelijke problemen die ons leven moeilijk maken. Het is zaak voor professionals om deze problemen niet weg te individualiseren in ziektebeelden en persoonsgebonden aanpakken. Ongelijkheid en sociale uitsluiting moeten niet langer gezien worden als dingen die voorbij de grenzen van het werk vallen. De psychiater Glenn Helberg pleit ervoor als professional juist met zulke thema's bezig te zijn met cliënten.[16]

**Helbergs boek Als ik
luister is een absolute
aanrader!**

Eigenlijk is een onvanzelfsprekende tegendraadsheid nodig. Professionals doen hun werk al vanuit een juiste passie en intenties, maar botsen net als de cliënten aan tegen een systeem. Idealiter zou je willen ingaan tegen targets, quotas, officiële prioriteiten en andere verwachtingen van bovenaf. Het hoofd koel houden temidden van de maatschappelijke druk op perfect risicomanagement. Maar professionals zijn ook maar mensen. De prioriteiten staan al vast en er is weinig beweegruimte in trajectdoelen. Dat zorgt voor conflict met de leefwereld en een cliënt die zich niet gehoord voelt. Het is lastig het bestuurlijk infarct te doorbreken. Juist daarom wil ik aanmoedigen dit zoveel mogelijk samen te doen, collectief, met collega's. Doe inspiratie op van elkaar, voer actie en agendeer, of begin samen zelf iets (straks bespreek ik enkele inspirerende initiatieven die deels ontstonden uit dwarse, creatieve professionals).

Kijk ook welke ruimte er misschien al is om creatief te zijn: wat kan wel? Welke keuzevrijheid heb je nu al zonder het te beseffen? Spring daarin en probeer verantwoordelijke keuzes te maken, zelfs als dat weerstand opwekt van bovenaf. Doe dit samen! Je hoeft er niet alleen voor te staan. Want uiteindelijk wil iedereen het werk uiteindelijk goed kunnen doen voor de cliënt.

**EIGENLIJK IS EEN
ONVANZELFSPREKENDE
TEGENDRAADSHED NODIG.
WELKE KEUZEVRJHEID HEB JE
NU AL ZONDER HET TE
BESEFFEN?**



3 ||

DE ROL VAN MEDEMENS NAAST PROFESSIONAL

"Our work is not done when the job is done". Na het afsluiten van je professionele werk, begint de echte taak pas: als medemens. Het is tijd collectieve verantwoordelijkheid te nemen voor de groeiende groep sociaal onzekeren, systeem-opgebranden en systematisch opgebranden die de samenleving zelf produceert. Dit geldt voor iedere medemens (dus ook ikzelf). Het is dus een gedeelde verantwoordelijkheid. Wat kunnen we bijvoorbeeld doen in onze eigen wijk? Het begint met elk kleine zaadje te planten. Bijvoorbeeld doneren aan de lokale Voedselbank, onze cadeaubon van het werk geven aan iemand zonder werk. We kunnen kiezen te consumeren bij bedrijven die openstaan voor werknemers die anders zijn. We kunnen de ondernemers in onze eigen vriendenkring inspireren tot hetzelfde, juist vanuit onze vakkennis.

**HET BEGINT MET ELK KLEIN
ZAADJE TE PLANTEN.
BIJVOORBEELD DONEREN AAN
DE LOKALE VOEDSELBANK.**



4 ||

BESTRIJD STIGMA VANUIT DE PROFESSIONELE ROL

Stigmatisering is een belangrijke bron van aanhoudend niet-welkom-zijn in de samenleving. Onderzoeken tonen aan dat de algemene bevolking zich meer wil distantiëren van psychisch kwetsbare mensen nadat er meer nadruk is geweest in de media op de psychiatrische achtergrond van moordenaars. [17] Ik heb hierboven besproken dat deze uitsluiting weer zorgt voor perspectiefloosheid, gezondheidsklachten en zelfs criminaliteit. Stigmatisering is dus absoluut een thema voor zorg- en veiligheidsprofessionals.

**STIGMATISERING IS ABSOLUUT
EEN THEMA VOOR ZORG- EN
VEILIGHEIDSPROFESSIONALS**



[16] Samuel, M. (2020, 30 november). Psychiater Glenn Helberg over het zwarte lichaam. De Groene Amsterdammer.

[17] Schomerus et al. (2017). Shifting blame? Impact of reports of violence and mental illness in the context of terrorism on population attitudes towards persons with mental illness in Germany. Psychiatry Research, 252, 164-168.

Wat kun je dan doen? Als er berichtgeving rondgaat die mensen met 'verward' of onbegrepen gedrag generaliserend neerzet als gevaarlijk, kun je als professional daartegen optreden. Verwerk het in je routinetaken. Verspreid je nuancerende kennis bij samenwerkingspartners of bij wijkbewoners waarmee je rond de tafel zit. Je kunt ook buiten de routine gaan. Zoek eventueel zelf de media op (er is interesse genoeg over het onderwerp), vraag je organisatie om je eventueel te ondersteunen daarin. Stimuleer cliënten die daarvoor gemotiveerd zijn om als ervaringsdeskundige het woord te doen in de media. De tips en tools die oud-journalist en communicatieprofessional Kees Dijkman ontwikkelde voor Samen Sterk Zonder Stigma zijn bij dit alles nuttig.[18]

Aan de slag met de tool

5 ||

INSPIREER EN LAAT JE INSPIREREN

Wees ondernemend, bouw coalities om meer ruimte te bouwen in de samenleving voor anders zijn. In Rotterdam laat **Heilige Boontjes** zien dat het anders kan: een koffiezaak die jongeren met een justitieverleden weer een kans geeft.[19] Heilige Boontjes is aangesloten bij het **Sociaal Economisch Netwerk MVS – SEN**: een netwerk in de regio van onderwijspartners, overheid, sociaal domein en ondernemers om werk inclusiever te maken.[20] Ook interessant in Rotterdam is de **Verbindingskamer**. [21] In Utrecht biedt het **Wegloophuis Utrecht** opvang voor mensen die een 'break' nodig hebben van de psychiatrie en kan ook helpen met het vinden van huisvesting.[22] Maar ook is het een inlooplek om even koffie te drinken. Zonder zorgjargon en ongevraagde adviezen. In Amsterdam bouwt **Kringwijs** wijkgemeenschappen door inwoners uit de cyclus van machteloosheid te helpen richting daadkracht. Het programma De Vergeten Groep herstelt de relatie tussen inwoners en instanties en de training Iemand Erbij leert inwoners omgaan met onbegrepen of agressief gedrag in de wijk.[23] [24] Ook door middel van Caring Communities (autonome woonvoorzieningen voor mensen met een ernstig psychiatrische aandoening), wordt genormaliseerd dat er mensen in de wijk kunnen wonen die anders functioneren.[25]



- [18] samensterkzonderstigma.nl/aanpak-tools
 [19] heiligeboontjes.com
 [20] stroomopwaarts.nl/zakelijk/personeel-nodig/voordelen-voor-werkgevers
 [21] deverbindingskamer.nl
 [22] wegloophuis-utrecht.nl
 [23] kringwijs.nl/producten/devergetengroep
 [24] kringwijs.nl/producten/iemanderbij
 [25] <https://www.caringcommunities.nl/>
 [26] EenVandaag. (2025, 13 maart). Hennie (62) leeft in containerwoning voor overlastgevende daklozen en heeft eindelijk rust gevonden: 'Kan nu gewoon doen wat ik wil'. AVROTROS. <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/hennie-62-leeft-in-containerwoning-voor-overlastgevende-daklozen-en-heeft-eindelijk-rust-gevonden-kan-nu-gewoon-doen-wat-ik-wil-155174>
 [27] <https://www.woonin.nl/gemengd-wonen-complexen/place2bu/>
 [28] Scholl, J., Bressers, D., Dijk, Van. A. & Schouten, B. (2021). Evaluatie Place2BeU. Utrecht: Mitros & Portaal.

Er komt ook steeds meer bewustzijn voor een groep die zich niet thuisvoelt in een strak stramien van 'zo normaal mogelijk' zelfstandig in een gewone woonwijk. Momenteel is dat wél helaas het doel van veel hulpverlening. Toch komen er steeds meer plekken vrij waar mensen kunnen zijn wie ze zijn, zolang ze geen aanhoudend geweld plegen. Denk bijvoorbeeld aan *Skaeve Huse*. Bewoners zelf komen helemaal tot rust omdat ze hun eigen ding kunnen doen.[26] Zelf woon ik direct naast zo'n project (Place2BeU) en het gaat prima, ook volgens de evaluatie. [27][28]

Het verhaal van een bewoner



6 ||

WAAROM NIET NU AL AAN DE SLAG GAAN?



Pleeg dat telefoontje met een netwerkpartner, maak nu een wandeling met je team of directe collega om te sparren, plan in je agenda een moment om bij Heilige Boontjes een kop koffie te doen, of prik een datum om te destigmatiseren met wijkbewoners met een lekkere lunch erbij.

Koud watervrees? Makkelijk is het zeker niet. Het blijft een proces. Dat het niet gelijk lukt, of in kleine stapjes gaat, is logisch. Daarom is dit artikel bedoeld als handreiking waarop je soms kan teruggrijpen. Het is ook zeker niet iets dat professionals alleen moeten doen, maar samen. Want het is de moeite waard. Uiteindelijk willen we een samenleving voor iedereen, die veiliger en gezonder is, en waarin je als professional meer impact kan maken op het leven van mensen.

Het boek 'In Verwarde Staat' (2019) van Karlijn Roex is verkrijgbaar in alle webwinkels en op de website karlijnroex.net



- [26] EenVandaag. (2025, 13 maart). Hennie (62) leeft in containerwoning voor overlastgevende daklozen en heeft eindelijk rust gevonden: 'Kan nu gewoon doen wat ik wil'. AVROTROS. <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/hennie-62-leeft-in-containerwoning-voor-overlastgevende-daklozen-en-heeft-eindelijk-rust-gevonden-kan-nu-gewoon-doen-wat-ik-wil-155174>
 [27] <https://www.woonin.nl/gemengd-wonen-complexen/place2bu/>
 [28] Scholl, J., Bressers, D., Dijk, Van. A. & Schouten, B. (2021). Evaluatie Place2BeU. Utrecht: Mitros & Portaal.

Eva Nieland en Lars Hoppzak werken als Regisseurs Maatschappelijke Ondersteuning bij de gemeente Nissewaard. Zij houden zich bezig met inwoners die te maken hebben met complexe problematiek, zoals psychische klachten, terugkeer uit detentie of zorg- en veiligheidskwesties. Vanuit hun rol proberen zij op tijd ondersteuning te bieden – met als uitgangspunt: persoonlijk contact, vertrouwen en volharding.

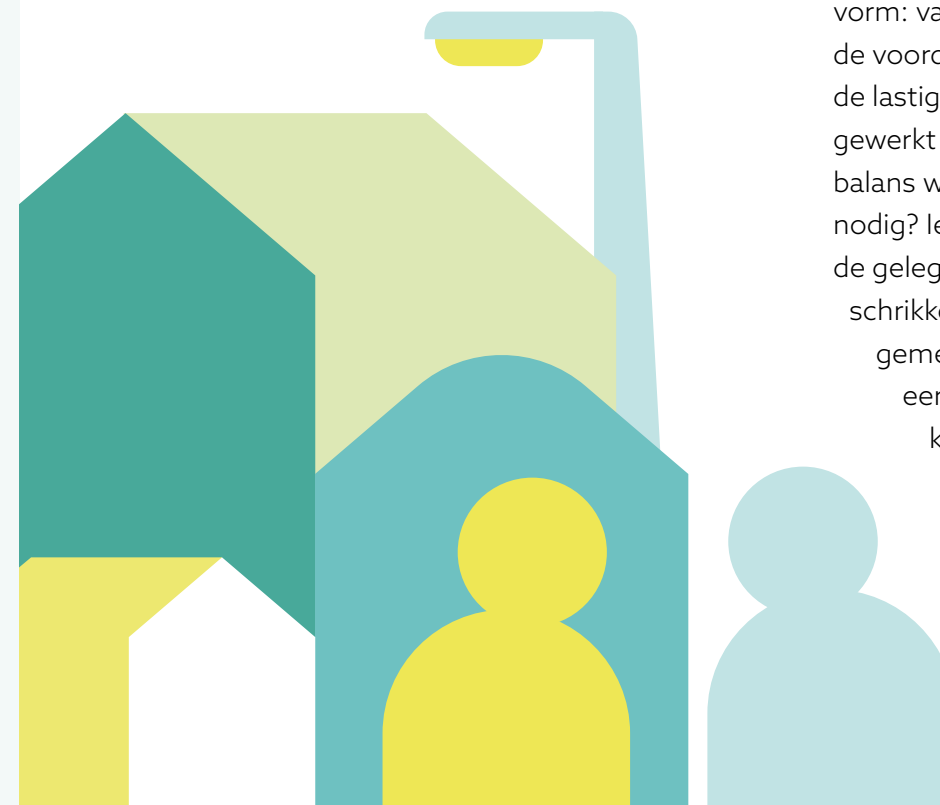
De gemeente aan de deur

Wanneer komt de gemeente in beeld?

Het eerste signaal voor de regisseurs om aan de slag te gaan, is een melding. Deze kan op verschillende manieren bij de gemeente binnenkomen: via het Meldpunt Zorg om een Ander, politiesignalen (het I-28-formulier), detentiemeldingen, signalen van woningcorporaties, ketenpartners of andere afdelingen binnen de gemeente. "Onze eerste stap is altijd om contact op te nemen met de melder om goed te begrijpen wat er speelt en vervolgens zoeken we direct contact met de betrokken persoon."

Persoonlijk contact: een (onverwacht) bezoek

Een belangrijk uitgangspunt bij de gemeente is dat er altijd persoonlijk contact gezocht wordt. Het eerste contact verloopt daarom meestal via een (onaangekondigd) huisbezoek. Deze huisbezoeken zijn een essentieel onderdeel van het werk en verschillen van vorm: van een kort kennismakingspraatje aan de voordeur tot een uitgebreid gesprek over de lastige situatie op de bank. Er wordt gewerkt aan de vertrouwensband en de eerste balans wordt opgemaakt: wie en wat is er nodig? Iemand wordt gelijk gehoord en krijgt de gelegenheid om zelf mee te denken. Soms schrikken bewoners in eerste instantie als 'de gemeente' voor de deur staat, maar de eerste stap is direct gezet. En ook een kort contact aan de deur wordt door de regisseurs als positief ervaren vanuit het idee dat ook in de



REGISSEURS MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING BIJ DE GEMEENTE NISSEWAARD, **LARS HOPPZAK EN EVA NIELAND**

bemoeizorg leidend is: niet na één keer opgeven. "9 van de 10 keer komen we bij mensen binnen. Aan de hand van de aard van de melding, of wanneer er al hulpverlening in beeld is, kiezen we voor een andere benaderingswijze."

Naast iemand, niet tegenover

Na het eerste contact brengen de regisseurs samen met de inwoner – en waar nodig met andere professionals – de situatie in kaart. Binnen enkele gesprekken moet er een duidelijk beeld ontstaan van wat er speelt en wat nodig is. Er wordt niet alleen naar problemen gekeken, maar ook naar mogelijkheden en toekomstperspectief. Als er een overleg nodig is met verschillende partijen, organiseert de gemeente dat. De inwoner wordt altijd uitgenodigd en als het mogelijk is en iemand kan en wil aan tafel, wordt dat geregeld. "Met toestemming van de inwoner wordt het aanwezige netwerk (waar mogelijk) betrokken. Helaas zien we veel schrijnende gevallen waar er geen netwerk meer is. Wat we heel belangrijk vinden, is dat we zorgen dat we naast de persoon staan en niet er tegenover. Als de persoon aansluit bij een Multidisciplinair Overleg (MDO) met vier partijen kan dat heel spannend voor diegene zijn. Wij hebben dan al kennis gemaakt en een beetje een vertrouwensband. Eén van de rollen tijdens het MDO is dat wij indien nodig ook de persoon zelf vertegenwoordigen."

Doorzetten loont

Een treffend voorbeeld is een casus waar het lang duurde voordat de juiste hulp tot stand kwam en was het een uitdaging om de betrokkenheid van de inwoner vast te houden. Afspraken liepen spaak en er was veel onduidelijkheid. De regisseurs bleven

"Wat we heel belangrijk vinden, is dat we zorgen dat we naast de persoon staan en niet er tegenover."

volhouden en zijn intensief naast de inwoner gaan staan. Door net die extra inzet te leveren, aanwezig te zijn bij gesprekken en intakes, werd er een vertrouwensband opgebouwd. De inwoner ervoer het als prettig dat er één persoon was die zijn belangen behartigde. De ondersteuning van de regisseur is daarna langzaam afgebouwd: in het begin was er tweewekelijks contact, daarna minder frequent. Verwachtingsmanagement werd hierbij als cruciaal ervaren: open en eerlijk zijn over wat wel en niet kan, voorkomt teleurstelling en afhaken.

Samenwerken in een weerbarstige praktijk: uitdagingen in de samenwerking

"We zijn hard aan het ontwikkelen en hebben steeds meer aandacht voor procesontwikkeling en werken zo gestructureerd toe naar meer het verschil maken aan de voorkant. Kernwaarden zijn menselijk contact, open communicatie, duidelijkheid over ieders rol. Niet alles lukt nog, we komen ook knelpunten in de keten tegen. Denk daarbij aan heldere samenwerkingsafspraken of plaatsingsmogelijkheden. Iedereen wil hetzelfde dus de uitdaging is om oplossingen te vinden, ook wanneer de mogelijkheden beperkt lijken." <<

Het wederkerigheidsprincipe in de Wvggz:

VERPLICHTE ZORG EN DEELNAME AAN DE MAATSCHAPPIJ

Bij tal van personen komt het voor dat iemand in een dermate kwetsbare en schadelijke situatie komt dat er verplichte zorg wordt opgelegd. Uit cijfers van het Openbaar Ministerie, parket Rotterdam, blijkt dat in 2024 in 2.555 zaken verplichte zorg is opgelegd.

Een voorbeeld van verplichte zorg is een zorgmachtiging op basis van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). Zo'n maatregel mag klinisch of ambulant worden ingezet wanneer iemand als gevolg van een psychische stoornis ernstig nadeel veroorzaakt voor zichzelf of zijn omgeving en vrijwillige zorg niet meer toereikend is om dat ernstig nadeel weg te nemen. Naast de psychische stoornis kan een persoon meer praktische problemen hebben zoals schulden en huisvestingsproblemen. We trappen een open deur in als we benoemen dat de praktische en psychiatrische problemen niet los van elkaar gezien kunnen worden en elkaar in negatieve zin kunnen versterken. Daarom is het belangrijk om aandacht te hebben voor het **wederkerigheidsprincipe**, dat onderdeel uitmaakt van

de Wvggz (2:1 lid 4). Kort gezegd betekent dit principe dat als we iemand zorg opleggen, we ook voorwaarden moeten scheppen die noodzakelijk zijn om deelname aan het maatschappelijk leven te bevorderen. In de wet is het dus stevig verankerd, maar uit de eerste landelijke evaluaties van de Wvggz en de Wet zorg en dwang (Wzd) blijkt dat dit in de praktijk nog niet voldoende aan bod komt; het blijft vaak bij de inzet van zorg, terwijl de maatschappelijke voorwaarden om terugval of herhaling te voorkomen onvoldoende worden georganiseerd.

Een parallel met de inzet op ex-gedetineerden

Een treffende parallel is te trekken met ex-gedetineerden. Ook deze doelgroep kampt vaak met complexe problemen die door detentie soms zelfs verergeren. Voor deze doelgroep is er inmiddels gemeentelijk beleid en nazorg ontwikkeld. Gemeenten hebben de taak om gedetineerden al tijdens detentie te ondersteunen bij hun terugkeer naar de maatschappij. Voor mensen met gedwongen GGZ-zorg ontbreekt vergelijkbare inzet nog. Vaak wordt er niet in samenspraak met partners uit het sociaal domein een plan opgezet.

Het antwoord in Zeeland: maatschappelijk plan naast zorg plan

In Zeeland wordt hier werk van gemaakt. GGZ-aanbieder Emergis heeft het maatschappelijk plan (MP) geïntroduceerd

als vast onderdeel van de voorbereiding op een zorgmachtiging. Dit plan wordt opgesteld door de casemanager van het team Maatschappelijke en Justitiële Dienstverlening, samen met de betrokkene, diens naasten, de gemeenten en de betrokken behandelaren. Het maatschappelijk plan bevat een concreet advies over wat er nodig is om de maatschappelijke basis van iemand op orde te brengen – denk aan wonen, financiën, dagbesteding – en wie daarin welke rol speelt. Gemeenten in de regio hebben een uitvoerende rol bij de uitvoering van het maatschappelijk plan. De ontwikkeling van het MP is in cocreatie tussen de GGZ en gemeenten tot stand gekomen.

Het doel van deze aanpak is helder: door meer aandacht te besteden aan de maatschappelijke context van de betrokkene, kan de inzet van verplichte zorg worden teruggedrongen en de kans op duurzaam succes worden vergroot. Wanneer mensen beter ondersteund worden op het vlak van wonen, werk en inkomen, wordt de kans kleiner dat zij opnieuw in een situatie terechtkomen die verplichte zorg noodzakelijk maakt.

Wederkerigheid vraagt om samenwerking

Het wederkerigheidsprincipe vraagt om een gedeelde verantwoordelijkheid tussen zorgaanbieders, gemeenten en andere maatschappelijke partners om tijdens en na de inzet van verplichte zorg voor een duurzaam resultaat te gaan. Werkwijzen zoals we al toepassen bij de nazorg van ex-gedetineerden en het maatschappelijk plan van Emergis laten zien dat het kan: niet alleen omwille van de zorg voor de betrokkene, maar ook om verplichte zorg zoveel mogelijk te voorkomen in de toekomst. <<

DE TRIPLE-C METHODIEK

Richten op wat iemand nodig heeft, niet wat iemand heeft

De Triple-C methodiek is een behandelmethodiek. De methodiek is ontwikkeld voor personen met een Licht Verstandelijke Beperking (LVB) en gedragsproblemen. Het doel is een menswaardig bestaan terug te geven, met als streven het ervaren van het 'gewone leven'. Door hier elke dag samen aan te werken, krijgen personen steeds meer vertrouwen. In zichzelf, maar ook in de ander en hun omgeving. Op deze manier verdwijnen stress en probleemgedrag meer naar de achtergrond.

Triple-C staat voor Cliënt, Coach en Competentie. Binnen de Triple-C methodiek wordt gewerkt aan een onvoorwaardelijke ondersteuningsrelatie, waarin menselijk en wenselijk gedrag wordt voorgeleefd. Probleemgedrag wordt gezien als het resultaat van onderliggende, on vervulde menselijke behoeften. Probleemgedrag bij mensen met een verstandelijke beperking wordt aangepakt op basis van het bieden van een onvoorwaardelijke ondersteuningsrelatie en competentieopbouw aan de hand van een betekenisvolle dag invulling. <<

Op **pagina 24** meer over de **podcast Triple-C**

OMGAAN MET DELICTRISICO ÉN DE BETROKKENE BLIJVEN BETREKKEN

In sommige situaties worden vele vormen van zorg en ondersteuning geboden en blijkt dit niet voldoende voor herstel van de persoon en de bescherming van onze samenleving. De hieronder beschreven casus is een voorbeeld van veel inzet; naast het justitiële opschalen deed ook de rol van vader ertoe om de doorbraak te bereiken. De uiteindelijke enige oplossing is een TBS met dwangverpleging.

Eind 2019 wordt een casus aangemeld bij het ZVHRR vanuit bemoeizorg. Het gaat hier om een man van 22 jaar. De diagnose is psychotisch en verslaafd. Hij verbleef bijna een jaar in een psychiatrisch ziekenhuis (art. 37 WvSr) en 'hoort in de regio Rotterdam Rijnmond thuis'. Na verblijf in deze instelling is hem begeleid wonen aangeboden maar daar is hij al snel weer vertrokken. De zorg, waaronder medicatietoediening, kan zodoende niet plaatsvinden. Meneer maakt een paar nachten gebruik van de nachtopvang en daarna is hij hier uit beeld. De kans op escalatie wordt in deze situatie groot geacht. Er wordt door meerdere partijen naar hem gezocht. Wanneer hij op straat wordt gevonden, is ambulante behandeling aangeboden, maar

meneer werkt niet mee. De rest van het jaar kenmerkt zich door overlastmeldingen door het hele land.

Op kerstdag meldt hij zich bij de opvang in een andere provincie. In enkele dagen tijd heeft hij een ontwrichtende werking op de opvang en wordt hij daar geweigerd. Een paar dagen later wordt de crisisdienst ingeroepen en meneer wordt opgenomen met een crisismaatregel. Na de crisismaatregel wordt ambulante hulpverlening ingezet, zijn vader is in beeld en wordt betrokken bij het behandelplan. Begin maart wordt op het casusoverleg van het ZVHRR geconcludeerd dat er nog geen vervolgplan is, meneer wil zelf hele andere dingen dan de hulpverlening



"Laat hem alsjeblieft in de kliniek zitten, ik ben bang voor een volgend slachtoffer van geweld."

nodig acht vanuit realiteit en draagkracht. In het najaar van 2020 is meneer veelvuldig in beeld bij de politie en crisisdienst. Er komt verder niets van de grond. Nagedacht wordt over een langdurig forensisch traject. Hij is in beeld bij de politie voor verwarde uitspraken in diverse grote steden, in enkele gevallen zijn dit bedreigingen waarvoor een strafzaak wordt opgestart.

Eind 2020 dienen er meerdere strafzaken waarvoor een reclasseringsadvies is aangevraagd door de rechter. De zorg is bezig met een aanvraag voor een zorgmachtiging (toen nog rechterlijke machtiging). Meneer verkeert in een psychose en wordt met een crisismaatregel opgenomen. Met de toegekende

zorgmachtiging verblijft hij weken in een kliniek, hij stroomt uit naar een beschermde woonvorm. Hier gaat het niet goed, meneer vervalt in oud en zeer bedreigend gedrag en uitspraken. Vader is nog altijd betrokken en steunend naar zijn zoon. Tegen begeleiders van de woonvorm geeft hij aan ook angstig te zijn dat zijn zoon een zwaar geweldsdelict kan plegen. Met de zorgmachtiging wordt hij langdurig klinisch opgenomen. De regiebehandelaar concludeert na maanden dat zijn gedrag niet zodanig te stabiliseren is dat hij niet terugvalt bij uitstroom uit de kliniek. Er wordt een curator voor hem aangevraagd. Inzet is op een streng forensisch kader bij een volgend delict.

Najaar 2021 is hij 'buiten' en na een tijdje uit beeld te zijn geweest, wordt hem onderdak en behandeling aangeboden. De bedreigingen van meneer nemen toe in aantal en ernst. Eind 2021 wordt in een strafzaak een NIFP-rapportage aangevraagd. De Officier van Justitie eist TBS. Halverwege 2022 is de uitspraak TBS met voorwaarden. Na een half jaar wordt duidelijk dat meneer niet meewerkt aan de TBS met voorwaarden en ernstig achteruitgaat. De rechter zet de maatregel om naar TBS met dwangverpleging. Tot op heden verblijft deze meneer in de kliniek. <<

Voorbeelden doorbraken in POG- en Levensloopaanpak:

- Huisuitzettingen voorkomen.
- Herstel gerealiseerd via tijdelijk begeleid wonen.
- Zorgmijders werden hulpvragers.
- Dagbesteding waardoor verder herstel.
- Passende huisvesting.
- Geweldsrisico gereduceerd door passende zorg.

BESTAANSZEKERHEID EN RESOCIALISATIE NA DETENTIE

Een van de momenten waarop de gemeente Rotterdam proactief hulp aanbiedt aan haar inwoners, is wanneer zij in detentie zitten.

Door vroegtijdig in contact te komen, kan het team Detentie & Re-integratie beginnen met het in kaart brengen van mogelijke problemen op het gebied van inkomen, huisvesting, ID, zorg of schulden. Het doel hiervan is om detentieschade te minimaliseren – schade die ontstaat wanneer bestaande problemen verergeren of nieuwe problemen ontstaan tijdens detentie. Vroege signalering en ondersteuning maken het mogelijk om tijdig passende interventies te organiseren en zo de kans op succesvolle re-integratie aanzienlijk te vergroten.

Op de vraag waarom de gemeente Rotterdam investeert in Rotterdammers in detentie, geven Kemal Orhan en Yvo van Tilburg (respectievelijk Teammanager en Teamleider Detentie & Re-integratie) aan dat het eerste belang voor de gedetineerde zelf is, maar dat er ook een publiek belang wordt gediend. Door te investeren in werk, wonen, zorg en sociale participatie creëren zij duurzame perspectieven voor ex-gedetineerden, waardoor recidive wordt verminderd en de maatschappelijke veiligheid wordt vergroot. Deze gemeentelijke taak is ook wettelijk verankerd.

Gedetineerde Rotterdammers van 18 jaar en ouder kunnen een bezoek in de Penitentiare

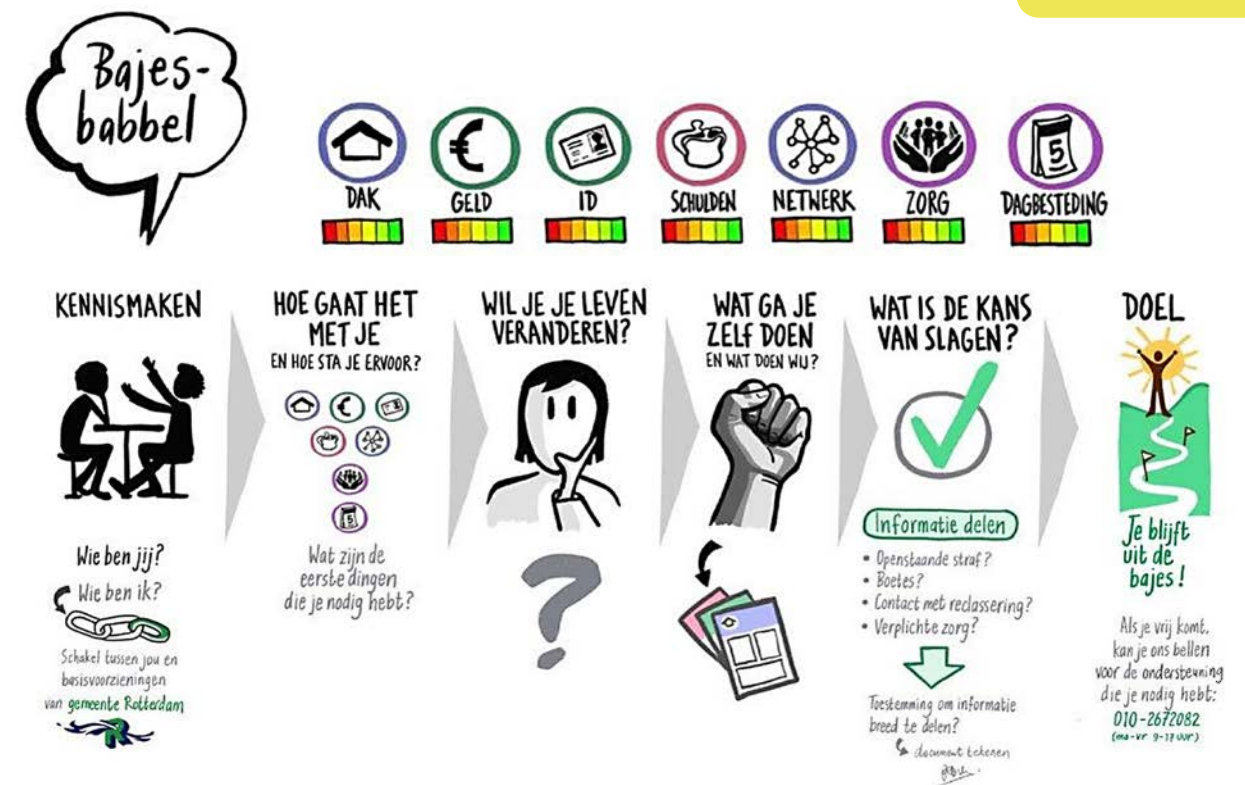
Inrichting (PI) waar zij verblijven verwachten van een Specialist detentie en re-integratie (D&R) van de gemeente Rotterdam. Zij zijn gericht op resocialisatie en willen een goede plek in de samenleving organiseren voor de gedetineerde als deze weer uit detentie komt. Door de opgedane ervaring weten deze specialisten inmiddels dat niet iedereen de basisvoorwaarden zelf kan vormgeven.

De gemeente Rotterdam heeft met een team van 13 personen de capaciteit om present te zijn in alle detentiecentra in Nederland. Het afgelopen jaar hebben zij 1.700 Rotterdammers in detentie gesproken.

Kernprincipes van het team:

- Vroegtijdige en op maat gemaakte aanpak.
- Sterke ketensamenwerking.
- Duurzame interventies voor blijvende verandering.
- Data gedreven en resultaatgericht werken.
- Bewustwording en maatschappelijke acceptatie.

Uitgangspunt is om iedereen binnen twee weken na insluiting te spreken. Wanneer team D&R op locatie is, vraagt het re-integratiecentrum van DJI aan de gedetineerde of de



persoon in gesprek wil, bij een positief antwoord vindt zo snel mogelijk een gesprek plaats. Deelname is vrijwillig, het aanbod voor een gesprek wordt zo nodig meermaals gedaan. 70% van de gedetineerden stemt toe met een gesprek. De gemeente probeert de overige 30% nogmaals te bereiken met een folder die na uitstroom naar het inschrijfadres wordt verstuurd. De ervaring leert dat mensen zichzelf tijdens detentie overschatten of er niet bij stilstaan dat hun situatie buiten de detentiemuren is veranderd. Zodoende kunnen ex-gedetineerden tot een half jaar na uitstroom bij team D&R terecht voor hulp en ondersteuning. Maar ook daarna zijn zij uiteraard bereid om door te verwijzen naar de juiste loketten.

Gedetineerde Rotterdammers reageren positief op de persoonlijke en intensieve benadering van team D&R. Volgens Yvo en Kemal is dat omdat de gedetineerde weet dat hij hen nodig heeft. Soms blijkt alleen luisteren al genoeg. Veel vraag is er naar hulp bij huisvesting. Kemal geeft aan dat dit ook een knelpunt is want het gaat om huisvesting voor een brede en complexe doelgroep. De gemeente trekt in het maken van een plan

voor de gedetineerde op met DJI, reclassering en bijvoorbeeld Exodus.

Het plan van aanpak wordt uitgereikt aan de gedetineerde. Van tevoren wordt de zelfredzaamheid ingeschat: is dit in mindere mate aanwezig dan sluit de casemanager van DJI uitvoerder aan of er sluit een mentor aan. DJI helpt de gedetineerde in detentie bij het uitvoeren van het plan, na uitstroom is de gemeente het aanspreekpunt voor het uitvoeren van dit plan.

De werkwijze van team D&R is continu in ontwikkeling. Met trots vertelt Kemal dat sinds kort een WMO-indicatie al in detentie kan worden aangevraagd, waardoor meer sluitende zorg ontstaat. Ook worden er trainingen aangeboden aan gedetineerden om na uitstroom het contact met hun sociale netwerk weer te herstellen. <<

Wil je naar aanleiding van dit artikel in contact komen met Yvo of Kemal?

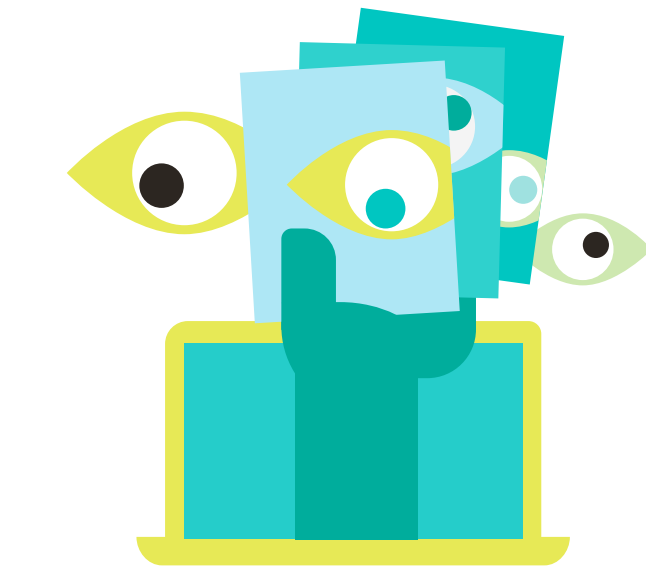
Dat kan via k.orhan@rotterdam.nl en y.vantilburg@rotterdam.nl

UIT DE MEDIA



1 Outreachend en nabij door bemoeizorg

Het LOPP-team heeft de mogelijkheid om mensen jarenlang in zorg te houden en bemoeizorg te bieden als het contact wordt afgehouden. De Levenslooppaanpak is specifiek bedoeld voor mensen met een (lange) geschiedenis in de (forensische) psychiatrie met veelal een aaneenschakeling van meerdere delicten. De problematiek van deze mensen, gecombineerd met het midden van zorg, vraagt om een andere, stevige benadering. Samenwerking met verschillende ketenpartners is daarbij noodzakelijk. De aanpak bestaat uit ketensamenwerking rondom mensen met onbegrepen gedrag en een hoog veiligheidsrisico. Door de samenhang



tussen ondersteuning, zorg en veiligheid, ontstaat continuïteit en stabiliteit van levenslange begeleiding en nabijheid op alle aspecten van het leven. Lees hier meer over 'Bemoeizorg in Rotterdam':



MEER LEZEN

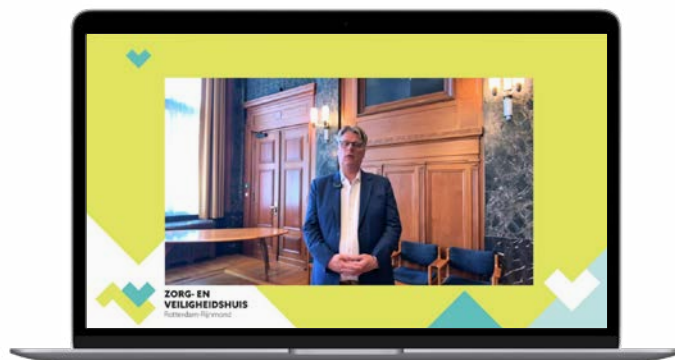
"Er zijn relatief weinig cliënten die het overzien om van tevoren een afspraak te plannen en gemaakte afspraken worden lang niet altijd nagekomen. Passend bij de FACT-benadering vraagt dit veel flexibele inzet van de hulpverleners."

2 Comfort op gegevensdeling: er is meer mogelijk dan je denkt!

Met elkaar in gesprek gaan kan altijd, het ZVHRR denkt graag mee! Luister hier naar de oproep van wethouder Ronald Buijt:



BEKIJKEN



3 Hoe gaat Rotterdam om met verwarde inwoners?

Onderzoeker dr. Violet Petit-Steeghs en de Rotterdamse wijkagent Sjoerd de Groot bespreken de toename van meldingen over verward gedrag. De media brengen vaak schokkende verhalen over dit onderwerp, maar kloppen deze wel met de werkelijkheid? Wat verstaan we precies onder verward gedrag en hoe gaat de stad Rotterdam hiermee om? Luister naar de 17^e aflevering van de 'Stadswandelingen podcast': Verward of ... onbegrepen gedrag: Hoe gaat Rotterdam om met verwarde inwoners?

Een van de lokale hulpdiensten die het vroegtijdig signaleren van verward gedrag tot een van hun kerntaken rekenen, zijn de vele wijkagenten in Rotterdam. Deze agenten zijn vaak bekend met de problemen in de wijk en een vertrouwd gezicht voor buurtbewoners. Bij het

politiebureau Zuidplein werkt wijkagent Sjoerd. Al wandelend vertelt hij over zijn ervaringen met verwarde personen in de wijk Oud-Charlois.

Uit de podcast:

"Mensen die met een been buiten de werkelijkheid staan, zijn er vaak wel op gebrand dat ze niet een stempel krijgen als Verward Persoon. Blijf naar die persoon toe uit je oordeel en geloof dat diegene ook echt beleeft wat hij vertelt, ook al is dat geen realiteit. Belangrijk is dat er wordt geluisterd naar de persoon."

Sjoerd de Groot, Wijkagent Zuidwijk



LUISTER



Een van de competenties waarop verder wordt ingezoomd is een betekenisvolle dag invulling. En ook hoe je een team organiseert rondom de persoon en gedeelde verantwoordelijkheid creëert. Personen zelf komen uitgebreid aan bod om te vertellen wat zij hebben of hebben gehad aan de Triple-C methodiek. Duidelijk wordt dat de methodiek breder inzetbaar is dan voor mensen met LVB en gedragsproblemen.

Ben je geïnteresseerd maar lees je liever dan luisteren? Er zijn diverse publicaties over deze methode verschenen.



LUISTER

4 Triple-C

De oprichters van Triple-C, Dick van de Weerd en Hans van Wouwe, hebben samen met Sebastiaan ten Hove een podcast met 22 afleveringen gemaakt over Triple-C. In deze afleveringen gaat het over menselijke behoeften en waarden, probleemgedrag en vertrouwen. En hoe de uitgangspunten niet alleen voor de doelgroep worden ingezet maar voor de hele organisatie van ASVZ.



5 Niemandsland

Een podcast waarin professionals, omgeving en personen met ervaring aan het woord komen over onbegrepen gedrag en het zorgstelsel. Niemandsland is een podcast, gemaakt door Elsbeth Stoker en Dija Kabba, die vanuit verschillende perspectieven ingaat op de problemen rondom de zorg voor, en delictgedrag van verwarde personen. De centrale vraag is hoe het kan dat mensen met ernstige psychiatrische problemen soms niet de zorg krijgen die ze nodig hebben.

Uit de podcast:

"Beleidsmatige keuzes als 'beter worden doe je thuis en minder drang en dwang', verliezen de complexe werkelijkheid uit het oog."
Psychiater Rosalind van der Lem



LUISTER

6 Ik heb levenslang

In deze podcast komen nabestaanden en slachtoffers van ernstige misdrijven aan het woord. Journalisten Wil van der Schans en Tom Veldhuijzen onderzoeken de positie van slachtoffers en nabestaanden. Op papier is er veel geregeld maar de praktijk blijkt een stuk weerbarstiger. Slachtoffers voelen zich vaak in de kou gezet en alleen met hun verschrikkelijke herinneringen en verdriet.

Uit de podcast:

"De maatschappij is gefocust op herstel van daders, het herstel van nabestaanden en slachtoffers hobbelt ergens achteraan."
Saskia Wolters



LUISTER

7 Hulpkaartroute door Nederland

In deze podcast komen Basisberaad en de politie aan het woord over wat een hulpkaart kan betekenen voor zowel de betrokkene als de politie. Bij een herstelkaart kan de betrokkene zelf aangeven wat er juist wel of niet moet gebeuren als degene dit zelf niet goed kan vertellen. Voor professionals, zoals de politie, kan deze hulpkaart een handelingskader geven die recht doet aan de situatie van de betrokkene.



LUISTER





COLOFON

De inhoud van deze speciale uitgave van InBeeld is tot stand gekomen door de leden van het projectteam die zich inzetten voor domeinoverstijgende samenwerking voor personen met onbegrepen gedrag in de regio Rotterdam-Rijnmond:

- **Jochen Braams** – Basisberaad
- **Laurence van den Broek** - Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond
- **Ivanka Bussem** - Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond
- **Josanne van Dongen** – Erasmus Universiteit
- **Mariëlle van Dorp** – Politie Eenheid Rotterdam
- **Isabel Hage** - gemeente Rotterdam
- **Mike Koning** - Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond
- **Charlie van Mieghem** – Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond
- **Frank van Riet** – Politie Eenheid Rotterdam
- **Eefke van Woudenberg** – gemeente Albrandswaard

InBeeld is de nieuwsbrief voor alle relaties van het ZVHRR en verschijnt drie keer per jaar.

Eindredactie: **ZVHRR**

Vormgeving: **www.0to9.nl**

Fotografie Lena Kapic: **Bob van der Vlist**

Drukwerk: **Dex**

Reacties: **info@zvhr.nl**

www.zvhr.nl